

PRELOM

Izhaja vsak četrtek
Naročnina letno Din 40—
polletno Din 20—

Uredništvo in uprava:
Kolodvorska ulica št. 8
v Ljubljani

Telefon št. 3770
Pošt. ček. račun št. 10499

Stane Vidmar:

Na mrtvi točki

Šestnajsto leto po vojni, šestnajsto leto po osvobojenju in ujedinjenju, pa vendar nas še vedno vznemirjajo razne notranje krize in napetosti, ki se pokažejo ob vsaki priliki in vsaki priložnosti. Izvir vseh teh kriz in napetosti leži v nesoglasjih radi notranje ureditve države, leži torej v ureditvi, ki so jo diktirali ne vedno povsem čisti nameni, prav pogosto pa celo smešni strankarski interesi in bolne ambicije. V kolikor je pri urejanju države nastopala tudi kedaj prikrita želja po nadvladi ene skupine nad drugo, so vstale nasproti tej želji odkrite odtujevalne, separatistične težnje in akcije. Pa se je zato takoj pokazala ostrina z ene strani, pa z druge, vse pa brez ozira na interese naroda in države. Napake so se večale, nezadovoljstvo poglabljalo z neumestnimi ukrepi in persekucijami. Vsestranska neiskrenost, nezaupanje in politična geometrija so urejevale in reševale ta važna vprašanja in onemogočale ureditev države, ki bi odgovarjala željam in potrebam ljudstva, ureditev, ki bi končno spravila ta težka vprašanja in vzroke napetosti in nezadovoljstva z dnevnega reda. Človeka se polašča utis kot, da je nemogoče preko teh ovir in težav. Te nesrečne naše notranje-politične razmere delajo ne samo odgovornim faktorjem, ampak tudi vsem dobrim patriotom velike skrbi in preglavice. Vsi vidimo, da so potrebne temeljite remedure, vsi vemo, da tako kakor doslej ne gre več naprej, vsi čutimo, da je treba ta vprašanja enkrat energično in definitivno urediti in rešiti. Menda ne dvomi nihče o tem. In vendar se stvari ne premaknejo z mesta, vendar se nihče ne gane dovolj odločno, ni in ni videti prave volje, pa tudi ne korajžje za to najnujnejše in največje državljansko delo.

Res je, da takšna velika državniška dela izvrše lahko samo veliki državniki, ki pa so pri nas, kakor je videti, ali izumrli ali pa se še niso rodili. Kajti vse dosedanje krpanje in cenkanje, vsi dosednji bojazljivi, polovičarski poizkusi so bili obremenjeni z nednim grehom ozkorsrčnosti, figarstva, neodkritosti in nedoslednosti. Vsak poizkus se izpodtakne ob tisto staro miselnost in staro zaneslepljenost, ki postaja vsak dan težje breme, vsak dan večja nevarnost za državo. Razmere pa so takšne, da ne trpe več odlašanja. Narod je sit trpljenja in preganjanja, sit je brezdelja in mrtvila, ni pripravljen prenašati več vsega tega le radi nevidevnosti, trmoglavosti in zastarele miselnosti par desetletij ali stotin ljudi. Ti ljudje so s svojim dosedanjim razkrojavalnim delom pač dokazali, da so zaostali za razvojem, da ne razumejo nove dobe, dokazali so, da je skrajni čas za izmenjo. V interesu državne bodočnosti morajo taki ljudje iz ospredja, da ne ovirajo razvoja s svojo nesposobnostjo, neodločnostjo in neodkritostjo.

Večina naših politikov je zamudila vlak. Tako dolgo so cenkali in spletkarili, da so se do dobra sprli, da se je vse razdrlo, pa je zato popolnoma brezupno in brezizgledno, če stari barantači sedajo za mizo in obnavljajo svoja pogajanja. Kajti ta pogajanja začenjajo že s skrito mislijo prevare, podvale itd. In kdor se tako pogaja, bo dosegel le še hujši odpor, hujša nesoglasja in nezaupanje. Zato zahteva interes države, da neha to mešetarenje in barantanje, interes države zahteva, da stopijo na plan novi ljudje, čisti, odkriti in tudi skrajno pogumni. Taki morajo naj se pogovorijo možato in iskreno, imajo naj pred očmi le veliko bodočnost in dobro naroda in države. Taki morajo, ki se niso dvignili iz močvirja stare spletkarske politike, ampak so globoko ukoreninjeni v ljudstvu, taki, ki čutijo in vidijo vse trpljenje, vse hrepene-

Dimitrije Ljotić:

Čim bolj razmišljamo o naših razmerah od leta 1918. dalje, tembolj prihajamo do prepričanja, da je pri nas prišlo do usodne zamenjave.

I.

Iz vojne je leta 1918 Srbija izšla s čudovitim sijajem, ki ji ga je prinesla požrtvovalnost, molčeča vztrajnost in junaško samozatajevanje njenih vojakov.

Kdor je delil slabo in dobro z vojsko na fronti, ne bo mogel nikoli pozabiti tega, kar je tam videl in občutil. Nikoli po vojni ni mogel videti takšnih lepot in veličin kakor za časa vojne v prvih vrstah.

Naj zapre samo oči pred vsakdanjimi prizori. Spomini mu bodo sami vstali pred očmi.

Takoj bo videl svoje tovariše, kako štirikrat v toku šestih let v borbi ali pa v napornih pohodih prebredo največji del balkanskega polotoka. Videl bo, kako jih na tej poti ni mogla spremljati niti zvesta tovarna žival: izčrpana od utrujenosti je opešala preje kakor človek. Človek je samo korakal dalje, — vztrajno; imel je manj odmora, manj hrane, več nevarnosti, več bolečin, pa kljub temu sem videl 1915 prvega mrtvega vola pri Kruševcu, prvega konja na Kosovem polju, prvega človeka pa, vsega črnega, hladnega, mrtvega od naporov na prvem klancu k Žljebu nad Pečjo.

Poglejte samo karto balkanskega polotoka in ocenite ta veličastni napor, ki so ga stotisoči ljudi izvršili v teh šestih letih.

In če ne bi bilo nič drugega, bi bilo že to zares občudovanja vredno.

Naj ne omenim tukaj nočnih in dnevnih borb v napadu in umiku, — (nočemo govoriti o napornem utrjevanju, ki se je vršilo ponoči po napornem dnevnem maršu, te utrdbe pa so se zapuščale brez enega samega strela) — niti raznih krvavih in napornih brezuspešnih poskusov, da se zavzame nekaj, brez česar bi lahko ostali.

Naj pozabimo ono vojsko lakote, ki je hitela — potem ko se je obrnila z Žljeba ali Čakora, da v daljavi še enkrat vidi, kako solnce obseva Kopanik — resignirana po poti, ki ji bo v vsej njeni zgodovini najdaljša, ker je najstrašnejša, po poti, na ka-

Usodna zamenja

teri so zreli in močni ljudje od 22. novembra do 20. decembra, in to samo najsrečnejši, dobili samo 4 hlebce vojaškega kruha in pol kg vojaškega prepečenca.

Naj zatismo oči pred onimi slikami nakopičenih trupel, poleg tlikih ugaslih ognjev, mimo katerih smo hodili od Bratonožica do Podgorice, od Podgorice do Tuzi in po obronkih okrog Škaderskega jezera do Skadra; od Skadra na Bojani do Lješa in St. Giovanni di Medua in odtod do Drača in Valone.

In če se spomnim samo onega mladega častnika na francoski ladji »La Lorraine«, ki ni mogel verjeti, ko sem mu na njegovi karti velikega merila kazal pot, po kateri je hodil moj polk v borbi od Donave do meje Črne gore, odtod pa brez borbe do Drača. In njegovih besed: »Gospod, če bi nekdo francoski narod pripeljal do Pirenejev in mu tu dal ukaz, da zapusti svojo deželo s štirimi hlebi in s pol kilograma vojaškega prepečenca, ne morem verjeti, da bi se v tem desetkrat večjem narodu našlo tako veliko število vojakov, ki bi prešli na drugo stran Pirenejev.«

Ali pa kadar spet vidim ostanek teh ljudi, kako vztrajno, korak za korakom, topeč se pod strmimi vrhovi, po pečinah in po kamenitih tleh svoje južne meje, vztrajno, požrtvovalno in disciplinirano, visoko med vsemi narodi drže zastavo svoje države in s tem zagotovijo uspeh oni misli, ki so je od leta 1914 Srbija odkrito označila kot svoj vodilni politični cilj.

Ali je potrebno, da se spomnimo one jeseni — (zadnje našega suženjstva in izgnanstva) — ko je Previdnost dodelila tem bednim ostankom zares slavne vojske, da ob sodelovanju ostalih vojska solunske fronte izvrše epohalno delo, edinstveno v zgodovini vojen, — ko je samo francoska konjenica uspela, da do konca izdrži z našo vojsko in da prodre do Donave v nepolnih dveh mesecih od proboja fronte.

Nihče naj ne bo nepotrpežljiv, ko govorim o teh dogodkih. Naj potrpi do konca. Naj razume, da ne govorim o vsem tem z namenom, da iz tega napravim račun in izvajam kake pravice, nasprotno govorim o tem z na-

menom, da na taista junaška ramena naprim nove dolžnosti in nove odgovornosti.

*

Zdi se mi, da gledam železniško postajo Slavonski Brod v sivi svetlobi novembrskega jutra. Neki bivši avstrijski nadporočnik brez kokarde in s hrvaško trobojnico preko kratke sablje, se je trudil kot poveljnik kolodvora, da vzpostavi red med tisoči bivših avstrijskih vojakov, ki so s puško v roki zahtevali, da se sestavi vlak, s katerim bi čimprej prišli domov. Vojaki so se vzpenjali v vagone, ki niso bili namenjeni njim, in so odtod grozili z orožjem vsem, ki so hoteli tudi vstopiti. Čakali smo, da nadporočnik sestavi vlak za Zagreb, kamor naj bi prišli zvečer, če se nam nič ne pripeti, saj smo rabili tri polne dni od Batajnice do Broda. Pred postajo čaka nad 40 bivših avstrijskih oficirjev in nekoliko usmiljenih sester. Med vsemi modrikastimi uniformami samo ena siva: srbski podporočnik, ki stoji sam, naslonjen na leseni steber pred kolodvorom.

Nadporočniku se je komaj posrečilo sestaviti vlak za Zagreb ter je odredil vagon III. razreda za častnike in usmiljene sestre. Vendar pa je že v istem trenutku bil vagon nabito poln vojakov, oboroženih, grozečih, ki so svoje puške naperili v nadporočnika, ko jim je skušal ta ukazati, naj vagon izpraznijo. Tudi grožnje z revolverjem niso nič pomagale. Tedaj jih nadporočnik zapusti ter s hitrim korakom pristopi k oni edini sivi uniformi, jo pozdravi in reče: »Gospod poročnik, samo vi lahko tukaj vzpostavite red!« In ta srbski podporočnik stopi k vagonu, na čigar stopnicah in oknih so se gnetli vojaki. Ustavi se pred stopnicami ter blago, vendar pa odločno ukaže vojakom, naj ga puste v vagon, kar so oni takoj storili, ne da bi se upirali. Ko je potem bil v sredini vagona, reče odločno: »Vojaki, pojdite v svoj vagon, ta vagon je namenjen za Vaše častnike!« — In gomila vojakov je res brez kakšne besede hitro zapustila dosedanje prostore ter odšla v svoje vagone.

Kakšna moč je bila v tem podporočniku, ki so ga — neznanega, samotnega in neoboroženega — poslušali pobunjeni ostanki razpadajoče vojske?!

To ni bila njegova osebna moč, temveč bil je le ugled njegove uniforme, kot simbola velike moralne in politične sile, ki se je morala samo pokazati, pa se je takoj napravil red.

To moralno in politično silo, — ki je rešila naše zapadne in severne kraje od strašne socialne revolucije — so dali tej mali zemlji oni napor, one žrtve, ona zavest, ki je kljub strahovitim razmeram vedno držala na isti poti njeno — iz dneva v dan vse manjšo vojsko.

II.

Toda medtem ko je takšna moč prihajala do izraza na fronti, so živeli drugi elementi, »moralno in fizično nesposobni«, malodušni mehkužci, brezvestni dobavitelji in verižniki, skrito, vendar pa ravnotako trdovratno v ozadju, pozneje po taboriščih, v tujini ali pa v deželi sami. Za časa vojne so oni imeli samo eno misel: da čim manj padajo v oči in da tako potrpežljivo čakajo, dokler ne mine vojni vihar.

Dogajalo se je sicer, da je kljub njihovi želji, da ostanejo neopaženi, vendarle prišlo tu in tam kaj v javnost, kar jih je pokazalo v pravi luči.

Zbor delegatov preložen

Ker se je naš tovariš Dimitrije Ljotić ponesrečil (zlomil si je nogo na potu v Paračin) in leži sedaj v bolnici, se zbor delegatov »Boja«, ki bi se imel vršiti v nedeljo 20. t. m. in katerega bi se moral vdeležiti tov. Ljotić, preloži na pozneje. Kdaj se bo vršil, bodo skupine pravočasno obveščene. Za soboto napovedane predkonference seveda tudi ne bo. Zatorej naj delegati ne pridejo to pot v Ljubljano.

Skupine bodo pa v kratkem imele priliko zavzeti stališče napram vsem važnim vprašanjem. Brez njih se ne bo nič zgodilo!

nje, vso žalost in veselje tega poštenega ljudstva, taki morajo ne bomo prav nič cenkali in barantali. Storili bodo, kar je prav in dobro, radikalno in pogumno, brez ozira na bevskanje zagrizencev z ene in druge strani, brez ozira na bolne ambicije posameznikov, brez ozira na separatistične utopije in hegemonistična poželjenja. Poslušali bodo samo svojo vest in glas naroda, kajti ljudski glas je božji glas. In šli bodo pogumno in ravno svojo pot, oprti na voljo ljudstva, oprti na pravico in poštenje, brez predsodkov, neobremenjeni s staro miselnostjo, imajoč pred očmi velike cilje in veliko bodočnost. Ljubezen se ne da prisiliti in je tu zastoj vsak pritisk. Najboljši in naj-

poštenjši Srbi, Hrvati in Slovenci naj se zbero v posvet in naj v bratski slogi poiščejo od vseh načrtov tistega, ki bo zadovoljil ogromno večino naroda in s tem najboljše zaščitil interese države. Ko se bodo tako rešile in ozdravile nezdrave razmere, bo prisedel še četrti brat, Bolgar, ki bo šel potem brez pomislov lahko v bratsko zajednico vseh južnih Slovanov.

Zato je skrajni čas, da neha brezplodno barantanje, da odpadejo nezdrave in škodljive stare metode, pa naj novi ljudje z novimi metodami, ki se imenujejo poštenost, pravičnost in odkritosrčnost, ustvarjajo novo dobo, novo veliko in srečno Jugoslavijo.

Vendar pa so vse to bili le malenkostni dogodki v primerjavi z velikimi in tako tragičnimi dogodki one prve in divne Srbije, tako, da niti razne sramotne afere — »peskarske« in »opančarske,* niso mogle ostati dolgo glavni dnevni dogodki.

Medtem je ta druga Srbija potrpežljivo čakala svojega trenutka. Ravnotako drzna po vojni, kakor je bila potuhnjena za časa vojne, je sedaj prilezla iz svojih skrivališč ter je — izkoriščajoč ogromni moralni kapital, ki so ga drugi pridobili in ohranili — zamenjala one, ki so do tedaj res brez zamenjave (razen če jih ni zamenjala smrt) vršili samo svojo dolžnost.

Nihče ni dvomil, da bo po 1918. letu v zedinjeni državi — sedanji Jugoslaviji — Srbija morala igrati največjo in najznačilnejšo vlogo. To so diktirale zgodovinske razmere, ne pa kaka želja za premočjo. Ravnotako kakor se je na brodske postaji oboroženi nadporočnik — kljub podpori 40 bivših avstrijskih oficirjev — moral obrniti na neoboroženega in osamljenega srbskega podporočnika, da vzpostavi red, tako je tudi povsod drugod v drugih primerih, širom vse države, Srbija morala biti poklicana, da vzpostavi ugled državne oblasti in red, ki je prva dobrina.

Ravno tedaj pa je prišlo do usodne zamenjave: Ljudi s fronte so zamenjali ljudje iz ozadja.

To je faktično bila zamenjava dveh nazorov o svetu in dveh moral.

* Nekateri dobavitelji so dobavljali vojski moko, pomešano s peščeno sipo, drugi pa opanke s papirnimi podplati. Op. ur.

Pravega duha v naše vrste!

Razne vesti o našem gibanju, ki se širijo v zadnjem času po časopisju in raznih osebah in ki so več ali manj tendenciozno zavite ali celo izmišljene, vzbujajo pri nekaterih naših tovariših dvome, pomisleke in celo nezaupanje. Vzrokov, da se nas tako hitro polaste pomisleki in nezaupanje, je več; ugotovitev vseh teh vzrokov bi bila zelo potrebna in tudi zelo zanimiva, toda v prvi vrsti moramo ugotoviti, da nas bojevniki še ni prešinil pravi duh, duh resničnega tovarštva, duh prave in resnične medsebojne ljubezni, duh popolnega in brezpogojnega zaupanja do tovarišev in vseh tistih, ki stoje na čelu našega gibanja; takega zaupanja, kakor smo ga bili vajeni in zmožni samo bojevniki v strelskih jarkih, kjer smo vsi gledali dan za dnem smrti v obraz. Bojevniki, skrajni čas je, da prešine srca nas vseh ta duh, duh popolnega zaupanja, ker brez tega smo zapisali našo veličastno zgradbo bojevnika in obče ljudskega gibanja smrti. Nezaupanje jo bo zrušilo! Zavedajmo se že vendar, da so vsa naša vzvišena načela mrtve črke in prazne besede, če so brez zaupanja, ki vliva v naša srca živo vero v pravo tovarštvo, da se ne zapustimo in ne izneverimo drug drugemu, da izpolnjujemo vsi brez izjeme naša načela. Ne sumimo vedno, da bi nas mogli ali hoteli tovariši iz vodstva speljati na kakšno stranpota. To je duh in miselnost starega strankarskega življenja. Naš »Boj« pa je tudi boj za naše poduhovljenje, za prerojenje našega srca in vse naše miselnosti. Zmečimo vendar že raz sebe vso to navlako nezaupanja, sumničanja in podtikanja, kakor da je vsaka beseda ali dejanje, ki ga napravi naš tovariš, ki v starih časih ni bil slučajno v vrstah tvojih strankarskih somišljenikov, že limanica, na katero te ujame in splelje nekam drugam, kakor mu ukazujejo naša načela in kakor si ti in mi vsi želimo.

Ne, tovariš-bojevniki! Naši tovariši so dolgo čakali, predno so stopili na plan, toda še ne prepozno, čeprav je zlo prikipelo že skoraj do vrhunca. Če bi bili te miselnosti in tega duha, kakor ti misliš v svojem nezaupanju, da so, bi se bili lahko že davno priključili tistim, ki so komandirali in strahovali naš narod, ne pa, da žrtvujejo vse, čas in denar za gibanje, ki je v korist ljudstvu, temu dobremu slovenskemu ljudstvu, ki je bilo že skoraj na tleh, sramotno oklevetano in žigosano z žigom protidržavnosti, defetizma in sličnega. Kdo ga je dvignil? Kdo izmil sramoto z njegovega obraza? Kdo se je postavil po robu samozvanim

Združeni s sebi sličnimi izkoriščevalci iz ostalih delov nove države, so ti-le odslej dajali življenju drugo barvo in ljudje so kmalu z ogorčenjem govorili o Srbiji, o kateri so prej govorili z občudovanjem in ljubeznijo, ker niso poznali skritega mehanizma te zamenjave.

Posledice te zamenjave so tudi danes splošne in javno znane ter žal nimamo niti časa ustavljati se ob njih.

Vendar pa kot odločni nasprotniki »držanja rok križem«, nismo tega napisali samo zato, da ugotovimo resnico, temveč tudi radi tega, da se napravijo iz tega zaključki in da pride do odločitev, ki jih od nas zahteva boljše življenje naroda.

Potrebno je, da se izvrši ponovna zamenjava, toda ne slučajna, temveč zamenjava po točno določenem merilu.

Oblast mora postati popolna in dejanska ter se mora nanjo vezati popolna in dejanska odgovornost.

Takoj bodo, kakor z bojnega polja, pobegnili vsi »moralno in fizično nesposobni« — kar jim je bila formula, da so se odtegnili vojaški dolžnosti — vsi mehkužci in vsi verižniki. Oni niso nikoli za močne in odločne stvari. Mnogo rajše imajo senco neodgovornosti, kakor svetlobo odgovornosti. Z vzdihom se bodo skrili v svoja zavetišča.

Tedaj pa bo zopet prišel do izraza oni sijaj, ki ga je Srbija prinesla z macedonskih planin.

Šele tedaj bo njena dolžnost napram Jugoslaviji popolnoma izpolnjena.

(»Otadžbina«.)

oblastnikom in jim zaklical: stoj! Ne več tako dalje!! Hočemo poštenja, pravice, zakonitosti in reda! Mar misliš, nezaupnež, da je to mogoče sebičnemu, koristolovcem in strankarjem, ki gledajo samo svojo lastno korist in korist svojih strankarjev? Ne, ni mogoče! Zato se bo tudi bojevniki pokret izogibal vseh škodljivih vplivov izven svojih vrst, ker so ti vplivi več ali manj prepojeni s strankarskim duhom. Tega pa bojevniki ne poznamo in ga tudi nečemo poznati! Naš bojevniki duh je vse lepši, vse vzvišenejši. To je duh, ki naj preveva s svojimi нравnimi in človečanskimi načeli ne samo vse vrste naših bojevnikiških skupin, temveč tudi vse naše jugoslovansko narodno občestvo, da bi se tako duhovno očisteno in prečiščeno moglo približati najvišjim vzorom človeške popolnosti in s tem Bogu, ki je pravica in ljubezen, zakonitost, poštenje in red.

Prežeti tega vzvišenega duha pa bomo le tedaj, ko se bomo sprostili ne samo vseh нравnih zablod, temveč tudi vseh tistih ozkih spon omejenega in duševnega strankarskega ozračja in se dvignili visoko pod nebo s svojim duhom, srcem in razumom do tistih нравnih in večnih načel, ki si jih je zapisal »Boj« na svojo zastavo.

Bojevniki, kdor je tega duha, je tudi pravega zaupanja! Samo v tem duhu in na tem zaupanju bomo zgradili trdne temelje naši ljubljani domovini Jugoslaviji!

Jin.

Poročajte pravilno!

Nekateri listi vztrajajo pri tem, da se je pripravljala neki »nacionalni« pokret, pri katerem bi sodeloval »Boj«. Pribijemo, da to ime nikoli ni bilo v debati; dotične liste pa prosimo, naj za svoje trditve doprinese dokaze.

Neki list citira mariborsko »Borbo«, kakor da bi le-ta imela kaj opravka z »Bojem«. Ugotavljamo, da »Borba« ni naš list in da povrh tega z »Jugoslov. akcijo« v Sloveniji nimamo in nismo imeli prav nobenega opravka. Sploh pa »Boj« ne more odgovarjati za pisavo drugih listov, niti takih ne, ki zastopajo sorodne skupine, vse dotlej, dokler ne pride do organizatorične združitve. Te pa še ni. Doslej obstoja samo začasnega dogovor z nekaterimi skupinami izven Slovenije (pri tem marib. »Borba« ni vdeležena), kakor je poročal zadnji »Prelom«. Vse to bo pa za »Boj« končno veljavno le, kadar to odobri zbor delegatov. Prej pa ne.

Pri bojevnikiških ne more nihče ničesar zvariti na svojo pest. Odločilno besedo so imeli vedno, imajo in bodo imeli pra-

Politični obzornik

Doma

Predsednik vlade g. Jevtić odpotuje te dni v inozemstvo. V času odsotnosti ga bosta nadomestovala vojni minister general Peter Zivković in pravosodni minister dr. Kojić.

Vsi štirje državni denarni zavodi, to so Narodna banka, Državna hipotekarna banka, Poštna hranilnica in Privilegirana agrarna banka, bodo po sklepu vlade odslej spadali pod pristojnost finančnega ministrstva. Dosedaj so spadali pod štiri različna ministrstva.

Za senatorske volitve, ki se vrše v nedeljo, 3. februarja, se že pripravljajo. Predvsem se pripravljajo JNS, ki sklicuje svoje banovinske odbore, da sestavijo senatorske liste. Tudi v Ljubljani se je v ponedeljek sestalo vodstvo domače JNS. Vendar se niso mogli zediniti za eno listo. Vloženi sta bili dve. Lista dr. Marušića, na kateri je on sam povelj ljubljanskega župana dr. Puca in posestnika Janžekovića, je zmagala s 43 proti 37 glasovi nad listo narodnega poslanca in predsednika Zveze kulturnih društev dr. Kramerja, ki je poleg sebe postavil na svojo listo še dr. Marušića in Puelja. — Te volitve so prvi slučaj, da je prišel razdor v slovenski JNS številčno do izraza.

Ban dravske banovine še zmerom ni imenovan. Številno kandidatov raste iz dneva v dan. Ljubljanska kavarniška omizja imajo dovolj dela, da kandidate sproti sortirajo.

»Ko zna bolje, široko mu polje«, je vzkliknil g. Nikola Uzunović te dni v Nišu na koncu svojega govora na banovinski konferenci JNS. Ali z drugimi besedami, JNS se ne čuti več tako oblastne in vsemočne, da ne bi dovolila poleg sebe še komu drugemu udejstvovanje v državni politiki. Seveda je g. Uzunović takoj dodal, da ona organizacija, ki hoče posekati JNS, ne sme biti niti separatistična, niti verska niti plemenska niti pokrajinska, ker so to danes nemogoče stvari. — Kako si g. Uzunović neki to predstavlja? Saj vendar vsak priprosto državljani ve, da se taka organizacija po sedanjih zakonih sploh ustanoviti ne more, kaj šele, da bi posekala JNS!

Uredbo o vojnem svetu je objavil te dni Službeni vojni list. Vojni svet je posvetovalni organ ministra za vojsko in mornarico v vseh važnejših vprašanjih. Sestavljajo ga trije armijski generali čiste kvalifikacije, ki se postavljajo s kraljevim ukazom. Naloga vojnega sveta je, da opazuje in proučuje vprašanja, ki se nanašajo na pripravo vojne sile sploh in države na vojsko. Vojni svet posluje vse do objave splošne mobilizacije. Tedaj se ukine.

Po svetu

Konferenca Male antante v Ljubljani. Rezultati rimskih razgovorov med francoskim zunanjim ministrom Lavalom in Mussolinijem, o katerih smo zadnjič poročali, so bili povod, da so se sestali zunanji ministri držav Male antante, to je Jugoslavije, Češkoslovaške in Romunije. Ministri so se sestali dne 11. t. m. v Ljubljani. G. Jevtić je prišel iz Beograda, g. Beneš iz Prage, g. Titulescu pa iz Švice, kjer je bil na oddihu. Dopoldne so se razgovarjali v salonskem vozu na kolodvoru, opoldne pa so odšli na bansko upravo, kjer je bilo svečano kosilo. Po kosilu so ministri sprejeli domače in tuje častnike. O konferenci so izdali naslednje službeno poročilo: »Stalni svet Male antante se bo sestal 11. februarja 1935 v Ljubljani pod predsedstvom g. Titulescu. Glavni predmet razgovorov je bil v ocenjevanju sporazuma, sklenjenega v Rimu med Francijo in Italijo, kakor tudi o določitvi skupnega stališča Male antante v tem pogledu. Ministri zunanjih zadev Male antante so izrazili svoje zadovoljstvo nad rezultati, doseženimi v razgovorih, ki sta jih imela gg. Mussolini in Laval. Ker smatrajo, da morejo ti razgovori v znatni meri okrepiti organizacijo miru, so se odločili, da sodelujejo v najiskrenejšem duhu z vsemi zainteresiranimi silami za praktično izvedbo načel rimskega sporazuma. Obenem pa bo Mala antanta skrbela, da se obvarujejo vsi njeni nacionalni interesi, katere je ob vsaki priliki zvesto branila.«

»Konferenca Male antante v Ljubljani pomeni začetek široke diplomatske akcije v nizu sporazumov za organizacijo miru in ureditev mednarodnih odnošajev. Delo Male antante se tudi naprej razvija v duhu sporazuma, vendar ostaja slejkoprej odločno na

vilno izvoljeni zastopniki skupin. Ti bodo imeli priliko, da v miru, po treznem premisleku in v pravem bojnem tovarištvu in medsebojnem zaupanju store obvezne sklepe. Zatorej je sleherno razburjanje odveč.

straži v čuvanju in obrambi nacionalnih interesov.« — Tako je izjavil po konferenci naš predsednik vlade in zunanji minister g. Bogoljub Jevtić.

Vsa Evropa je gledala 11. t. m. v Ljubljano in z napetostjo pričakovala izida konference Male antante. Izid pa je bil tak, da je lahko zadovoljil ves kulturni svet. Ponovno se je izkazalo, da predstavljajo Jugoslavija, Češkoslovaška in Romunija, združene v Mali antanti, najpopolnejši in najzvestejši činitelj miru ne samo v Podonavju, ampak v vsej Evropi.

Posaaje je pripadlo Nemčiji, kakor je bilo tudi pričakovati. Od 539.542 glasovalnih upravičencev se je udeležilo volitev 528.704 ali 97,9 odstotkov. Od teh je glasovalo za priključitev k Nemčiji 476.089 ali 90,08 odst., za status quo (to je samostojnost pod upravo Društva narodov) 46.613 ali 8,87 odst., za Francijo pa je glasovalo samo 2083 volilcev ali 0,4 odst. Neveljavnih glasov je bilo 901. Volitve so potekle v precejšnjem redu brez večjih incidentov. Izid volitev je ves nemški narod sprejel z velikanskim veseljem ne samo v Nemčiji, temveč tudi v Avstriji, kjer so priredili velike manifestacije Hitlerju. Ko je volilna komisija Društva narodov razglasila izid glasovanja, je imel Hitler velik govor po radiu in je izjavil, da je s tem glasovanjem končana 15 letna krivica, prizadejana Nemčiji. Pozdravil je nove nemške državljane in obenem zagotovil Evropo, da odslej naprej Nemčija ne bo več zahtevala nobenega ozemlja od Francije.

Kaj bo z onimi, ki niso glasovali za Nemčijo, se v skrbeh sprašuje evropska kulturna javnost. Mnogo jih je že pobegnilo v Francijo. Razširile so se namreč že pred glasovanjem vesti, da pripravlja Hitler koncentracijske taborne za vse, ki ne bi glasovali za priključitev k Nemčiji.

Nemčija je odklonila povabilo Anglije za ponoven vstop v Društvo narodov. To odklonitev je francosko časopisje ostro obsodilo.

POMENKI

POLITIKA...

Spomnil sem se na poučno basen, ki sem jo nekje čital:

Tudi med živali se je vgnezdila poklicna politika. Tako so stale nasproti: stranka nerodnih medvedov proti stranki naivnih oslov itd., itd. Vsem tem strankam, ki so bile zelo glasne, a vendar dokaj maloštevilne — je stala nasproti ogromna množica krotkih, slabo organiziranih zajcev, ki so se tako hitro množili, da so se tega strankarske zverine prestrašile.

Hočeš-nočeš so morale torej ugoditi cviležu velike množice zajčkov in skleniti strankarsko premirje. Napisale so v protokol, da sklepajo večni mir med živalstvom in da se odpovedujejo svojemu orožju.

Podpisali so protokol med drugim tudi volk, medved, jastreb in divja mačka. Čez tri mesece so imeli zopet sejo za voljo kontrole, ako se vsi ravnaajo po sklepah protokola.

»Ti volk, zakaj nosiš v gobcu še vedno svoje strašno zobovje?«

»Ali nima ovca tudi zob? Potrebujem zobe, da v miru grizem travo in zelišča.«

»In ti medved, zakaj nosiš na šapah še vedno tiste grozne nohte? Ali je to razorožitev v smislu protokola?«

»To je dokaj nedolžno orodje. Nohte potrebujem za plezanje po drevju...«

»In ti jastreb! Zakaj imaš še vedno tako oster in zakrivljen kljun?«

»S kljunom lovim samo muhe, muhe pa niso podpisale protokola...«

»No in končno ti divja mačka?«

»Jaz sem si odgrizla svoje kremplje,« je dejala divja mačka in pokazala mehke tačice, v katere je skrila nabrušene kremplje...

Pa so soglasno ugotovili živalski strankarji: »Neskončna je modrost živali. Storili smo največje delo vseh časov, postavili smo nepremakljiv temelj miru!

IZ LJUDSKE PESMARICE

O, zakaj se ne zbudiš
Kralj Matjaž — predolgo spiš!
Brez pravice ta je doba,
tlači nas človeška zloba...

Kralj Matjaž, ne spi nam več —
zdrami se in dvigni meč!
Če še dalje dremal boš,
ti strohni — poslednji mož!

Fr. Rojec.

GOSPODARSTVO

Med dvema nožema

Ena izmed nešteti

Kreditna zadruga na deželi. Njen vodja, zadrugar starega kova, ki je živel in raste s svojo zadrugo. Priden kakor čebelica, od ranega jutra do poznega večera. Vse svoje dolžnike in upnike pozna osebno. Znan je po vsej okolici po svoji previdnosti. Posojila je dajal največ do polovice vrednosti posestva in vedno le proti vknjižbi. Vselej je bil njegov ponos, da ni imel sploh nobene večje izgube v svojih knjigah. Po vsem okolišu je bil znan kot vzor zadrugarja.

Danes je sklonjen in strt. Njegov smeh ni več čist in svetel, kakor nekaj; nekaj prisiljenega in grenkega je v njem. Njegovo lice je blede in upadlo. In če mu pogledam v oči, ni več onega bleska v njih, ki ga imam še dobro v spominu.

»Franjo, stari moj tovariš, kaj se je zgodilo s teboj? Zakaj se potikaš okrog, kakor kak hudodelec in si ne upaš nikomur več pogledati v oči?«

»Slabo mi gre, Stanko! Neroden poklic sem si izbral. Včasih sem ga ljubil, danes pa ga sovražim. Ne moreš si misliti, koliko duševnih muk moram pretrpeti. Daj, da ti razložim na kratko, kako izgleda moj poklic v praksi.«

Vsakdanji križev pot

Vložniki stalno pritiskajo in zahtevajo svoj denar. Ako jim hočem ustreči, moram zahtevati istotako tudi jaz denar nazaj od tistih, katerim je zadruga vloženi denar posojila. Kakor berač hodim od hiše do hiše in moledujem pri dolžnikih, da bi mi plačali vsaj majhno vsoto na račun že davno zapadlih obresti, saj o kakih odplačilih na kapital sploh govora ne more biti. V 95 od sto slučajev so moja prizadevanja brezuspešna. Dolžniki so po veliki večini v tako obupni situaciji, da ne morejo resnično plačati niti dinarja. Saj jim primanjkuje za najnujnejše potrebe njihove družine. V 5 od sto slučajev se mi po dolgih mukah in težavah posreči iztisniti od dolžnika kako malenkostno vsoto.

Ko pridem s »plenom« svojega truda v zadrugo, je blagajnik že ves razburjen, ker je blagajna prazna, vložniki pa stoje nestrpno pri okencu ter zabavljajo čez njega, čez mene in čez zadrugo. Sedaj se prične drugi del mojega trpljenja. Drug za drugim se vrste vložniki, mi tožijo svoje gorje, zahtevajo izplačilo svojih vlog, moledujejo in pritiskajo. Slikajo svoj obupni položaj, se sklicujejo na svojo pravico, da dobe vrnjen svoj denar, ki so ga svoječasno vložili, zaupajoč zadrugi in njenemu vodstvu. Nekateri jokajo, drugi zabavljajo, tretji kričijo, delajo škode in razbijajo stole. Ves njihov gnev in vse njihovo sovraštvo je naperjeno proti meni, ker so prepričani, da sem jaz vsega kriv. Nekateri mislijo, da imam polno denarja skritega v blagajni, pa da ga samo iz hudobije nečem izplačati. Drugi zopet trdijo, da sem malomarno gospodaril z zaupanjem mi denarjem. Da sem lahkomišelnost dajal posojila in da se je sedaj izkazalo, da bo zadruga utrpela ogromne izgube, ker so za velik del posojil kritja mnogo pre nizka.

Najhuje za mene pri vsem tem je, da vložniki, ki pridejo k meni po denar, po ogromni večini ta denar res nujno potrebujejo. In da jim jaz pri resnično najboljši volji ne morem pomagati, ker je ono bore malo gotovine, ki sem jo s težko muko nabral in prinesel v blagajno, pri največji štedljivosti in pri kratkem času razdeljeno in porabljeno. Potem pa je blagajna zopet prazna in vložniki, ki so mogoče štedili vse svoje življenje, da si prištedijo malo vsoto za nepredvidene slučaje, in ki sedaj nujno potrebujejo ta svoj denar, morajo oditi praznih rok. Da se pri tej priliki ne izgovarja moje ime ravno s posebno spoštljivostjo in ljubeznijo, si lahko misliš. Dolgoletni moj prijatelj, ki je pred leti na moje prigovarjanje vse svoje prihranke vložil v naš zavod, pred vsem iz osebnega zaupanja do mene, in ki sedaj nujno potrebuje svoj denar in ga ne dobi, mi je zadnjič na cesti pljunil v obraz. Strašno je to moje življenje, dragi Stanko, kakor mora me tlačiti. Izogibljem se vseh ljudi, posebno pa zancev in prijateljev in potikam se kakor tat po temnih kotih. Ne moreš si predstavljati, kako strašno duševno trpim. Sploš-

no javno mnenje vpliva na mene, tako da včasih že sam verjamem, da sem jaz zakrivil vse to gorje. Sem med dvema nožema. Vsi me sovražijo, tako dolžniki kakor vložniki, posebno pa moji znanci in prijatelji, ker jim ne morem in nočem delati »posebnih uslug.«

Zadolženi kmet

Da dobiš nekoliko vpogleda v stanje zadruge, ti hočem omeniti samo tipičen slučaj: Ugleden kmet v našem kraju. Posten, skromen, štedljiv in izredno delaven. Leta 1928 je bilo njegovo posestvo ocenjeno na Din 120.000 in brez dolga. Zbolela mu je žena in dolgo bolehal. Bila je v raznih bolnicah, Podvrgla se je večjim operacijam. To dolgotrajno zdravljenje in vse, kar je bilo s tem v zvezi, ga je stalo ogromne denarje. Ker je moral istočasno hčerki izplačati doto in nekoliko popraviti gospodarsko poslopje ter dokupiti orodja, se je moral zadolžiti. Najel si je pri našem zavodu leta 1929 posojilo v znesku Din 60.000 in zadruga se je na njegovo posestvo vknjižila. Mislim, da je vse to v redu, kaj ne? Nihče mi ne more očitati malomarnosti ali lahkomišelnosti, ako sem posodil Din 60.000 na posestvo, ki je bilo vredno Din 120.000. Tudi kmetu se ne more očitati lahkomišelnosti, ker je bil do tega koraka prisiljen od razmer in ker je del izposojenega denarja investiriral v produkcijska sredstva. Vedel je tudi dobro, koliko na leto povprečno pridelava na posestvu, in izračunal si je pri takratnih cenah njegovih pridelkov, da bo z lahkoto v nekaj letih poplačal svoj dolg z obrestmi vred. Razmere pa so se v naslednjih letih nepričakovano izpremenile. Cena pšenice je padla od Din 3.50 na Din 1.40 in ravno tako so padle cene živine, cene lesa, cene kmetijskih pridelkov sploh. Letni izkupiček za ves kmetov pridelek je padel tako nizko, da iz njega komaj preživlja sebe in družino. Da bi mogel kaj odplačevati, na to seveda ni niti misliti. Tudi za obresti ni mogel ničesar odplačati. Zato je njegov dolg narastel na okrog Din 80.000. Če bi hotel ustreči upravičenim željam vložnikov in storiti to, kar je brez dvoma moja dolžnost, bi moral njegovo posestvo gnati na dražbo. Zakon o zaščiti kmetov ga trenutno pred tem varuje. S tem nesreča ni odpravljena, je samo odložena. Kljub temu je zanimivo si ogledati situacijo, ki bi nastala v slučaju dražbe. Radi deflacije in z njo zvezanega splošnega pomanjkanja gotovine so tudi cene posestev in drugih nepremičnin padle. V mnogih slučajih celo na eno tretjino svoje prejšnje vrednosti in še tudi pod to vrednost. V našem slučaju bi dobili za posestvo na dražbi največ Din 40.000.

Kaj je posledica tega? Kmet, ki je bil ob zadolžitvi še vedno za Din 60.000 aktiven, je danes že za 40.000 Din pasiven. Imel je pošten namen, da izposojeni denar vrne, pa ga ne bo mogel nikdar vrniti. Tudi če vse svoje posestvo proda in ves izkupiček uporabi v plačilo svojih obvez, bo s tem plačana še le polovica njegovega dolga. Kljub temu, da je marljivo in pošteno delal in varčeval do skrajnosti, je prišel popolnoma brez svoje krivde ob vse svoje premoženje, na beraško palico. Srce se mi krči, kadar se spomnim na obup tega reveža in njegove družine.

Izguba zadruge

Kako pa je z zadrugo? V svojih knjigah imamo saldo Din 80.000. Vrednost posestva pa je samo še Din 40.000. Konto je torej dubiozen in naša zadruga je pri kmetu izgubila Din 40.000.

To pa ni edini tak slučaj pri našem zavodu. Takih slučajev je na stotine. To je tipični slučaj našega zavoda, tipični slučaj vsega našega zadrugništva, tipični slučaj našega denarnstva sploh.

Da imamo pri takih razmerah ogromne izgube, je seveda jasno. In da je naša zadruga globoko pasivna, je tudi jasno. Očitajo mi, da sem jaz vse to zakrivil. Če ima zadruga izgube, je seveda temu kriv njen vodja, ki jo je zanikrno vodil, neprevidno kreditiral. Nihče ne vpoštevata, da sem bil več kot previden, če sem dal na posestvo, ki je vredno Din 120.000, samo Din 60.000 posojila. Da pa bodo cene tako padle, tega ni mogel nihče pričakovati. Nasprotno! Nihče ni mogel slutiti, da bo Narodna banka s svojo deflacijsko politiko tako močno dvignila kupno moč denarja v državi. Vsi smo bili prepričani, da je dolžnost Narodne banke, da drži kupno moč dinarja v državi na isti stabilni višini. In tudi danes smo o tem prepričani, bolj kakor kdaj poprej! Žalibog so o tem prepričani sa-

mo državljani, ne pa upravni svetniki Narodne banke, ki imajo pač — kakor izgleda — drugačne interese...

Priznavam, da so razni ravnatelji pri denarnih zavodih zlorabljali svoje položaje in sami zakrivilili mnogo izgub. Vse te parasite je treba pozvati na odgovornost in najstrožje kaznovati. Ne sme se pa radi tega generalizirati in delati krivico onim, ki se vse svoje življenje pošteno in nesebično trudili, onim, ki so idejo zadrugarstva razumeli tako, kakor je bila mišljena.

Velika večina našega zadrugarstva je zdrava, vodena od poštenih, svoje odgovornosti zavedajočih se ljudi. Kljub temu je danes vse naše kreditno zadrugništvo na tleh.

Zakaj vse to in komu v korist?

Kaj storiti?

In kaj je treba storiti, da se krivica popravi? Da pridemo zopet do normalnih razmer?

Odgovor na to vprašanje mora biti sigurno strašno težaven, ker ga že tri leta študirajo učenjaki, gospodarski strokovnjaki, pomočniki ministrov, narodni gospodarji in tako dalje, in ker do zdaj še vedno niso našli rešitve.

Matija, star kmečki očanec iz bližnje vasi, mi je rekel, ko sva o tem razpravljala:

Rak-rana naših podeželskih posojilnic

Pri nas je na žalost že urejeno tako, da čim bolj je kaka stvar idealna in poštena, tem raje se vanjo vtikajo umazane roke gotovih političnih mešetarjev in konjedercev. Isto velja zlasti v povojnih letih tudi za naše podeželske posojilnice in to ne v majhni meri.

Vsakomur je znano, da so bili ustanovitelji teh važnih kreditnih ustanov v resnici vzorni in zaslužni možje, saj so ravno s tem rešili zadolženo kmečko ljudstvo iz krempeljv vaških oderuhov in pijavk. Skratka bili so podeželanom nekaki glasniki gospodarske svobode in nove dobe... Toda ti idealni gospodarski pionirji so večinoma že pomrli, kar jih je še preostalo, pa ležejo tudi počasi v grob... Na njihova mesta pa se ponavadi vzpenjajo ljudje, ki v svojem ozkosrčnem pojmovanju smatrajo domačo posojilnico le za nekaj svoj politični pašnik, oziroma volilno borzo. Rekrutirajo se običajno iz vrst takozvanih »vaških dinastijskih«, ki so že od rane mladosti imele to srečo, da so se znajale pri

»Temeljni vzrok vsega je to, da so cene naših pridelkov in cene posestev padle tako nizko. Zvišati je treba cene na ono višino, na kateri so bile pred petimi, šestimi leti, potem bo pa zopet vse dobro.«

Kaj je treba napraviti z obtokom bankovcev, da se cene zvišajo, to pa ve vsak trgovski potnik, vsak zadrugar in vsak bančni uradnik. Da se ne sme zmanjševati obtoka, kadar je itak že silno pomanjkanje gotovine, kakor se je to doslej vsa zadnja leta stalno delalo, to je jasno. Če je povpraševanje po kakem blagu neizpremenjeno, na trg pa prihaja dan za dnem čim manje tega blaga, potem cena tega blaga ne more ostati stabilna, marveč je povsem naravno, da bo vrednost tega blaga od dne do dne večja. To razume vsak otrok. Tudi denar je blago, ki je podvrženo zakonu o ponudbi in o povpraševanju. Čim manj ga je v obtoku, tem večja je njegova vrednost in obratno.

Narodna banka pa lahko regulira vrednost t. j. kupno moč dinarja popolnoma po svoji mili volji na katerokoli višino zato, ker lahko poveča ali tudi zmanjša obtok bankovcev, kolikor in kadarkoli hoče.

Mislimo, da problem resnično ni tako težaven. Zdrave kmečke logike se poslužimo! Pri nas smo si na jasnem.

— polni skledi. Kot možje patent-narodnjaki tudi prav dobro vedo, da se vsa politična moč steka pod palcem. Vedo pa tudi, da na tak način kot kandidatje raznih »kategorij« lahko obdrže »svoje« namišljene dolžnike stalno na svojem strankarskem povodcu. So to veseli strankarski furmani, ki smatrajo posojilnico le za svoj strankarski voz, katerega morajo vleči dolžniki, kot ponižni psički. Saj je znano, da ob najmanjši neposlušnosti na mestu zažvižga po hrbtiščih bič. Gorje tistemu, ki se jim ob raznih volitvah zameri! Naježe se jim ošabni grebenčki ter ga poženejo z grunta in čez prag. Tovariši, mar ni to grda rak-rana v gospodarskem življenju našega podeželskega ljudstva. Nikomur nočem sicer delati krivice v tem oziru in zato tudi priznam, da so tudi še možje-poštenjaki med njimi. Toda oni, ki se jih moja ostrba obsodba tiče, so gnoj, ki ga bo moral »Boj« ob svojem času tudi temeljito izkudati! Vse to bo potrebno radi vaškega miru in resnične ljubezni do bližnjega. Lojze Smolej-Borovski

Organizirano delo!

Leži, leži ravno polje, po polju bela cesta gre...

Prelepa je naša slovenska zemlja, topla sije solnce nanjo in ji pomaga v delu, da preredi svoj zdravi, delovni rod. In vendar je njen trud v precejšnji meri zaman. Vsi čutimo to. Tudi onkraj Karavank je našega rodu del in naša zemlja. In še večja tegoba leži nad njo. Vozil sem se po njej in pil njeno lepoto. Moje misli so hitele preko zelenega polja, ki se je kopalo v solnčnem siju. Sem in tja sem pozorneje pogledal na cesto, ki je široka, gladka tekla pred menoj, — ko sem namreč prestopil meje naše svobodne domačije... Poprej si tega nisem mogel dovoliti...

Ko sem vozil mimo par nenavadnih, sirovih lesenih zgradb, sem postal pozoren in ko sem se pohvalil na cilju svojemu znancu, kako srečno in divno vožnjo sem imel, se je samo nasmehnil: »Bilo bi čudno, ako ne, saj imamo zato delavska taborišča, dragec — misliš, da bomo svoje brezposelne podpirali tja v en dan? Tako bogati kljub večnim posojilom in kreditom vendarle nismo, žalibog... Ko bi imeli le hrane dovolj v deželi, da bi je ne bilo treba uvažati, bi bilo še mnogo lažje. To pride najdražje pri tej stvari. Končno pa morajo itak vsi živeti. Lesa imamo hvala Bogu zadosti, da postavimo barake, in cemen-ta tudi, da utrdimo, kjer je potrebno, tla. Tako smo si pomagali mi, ko nas je sila v to dovolj pritirala. Pa imamo tako od vse te krize vsaj nekaj: boljše ceste...« Zadovoljen si je nažgal novo cigareto.

*

Pa gledam tako-le doma vsak dan, koliko ljudi oblega borzo dela, koliko ljudi na lastno pest podvzema zadnje korake za svoj obstoj — beračenje — in kako je naš kmetijski človek vedno bolj obupan, ker mu nimajo pridelki nobene cene več. Pa sama od sebe mi skoči misel na moje potovanje.

Vedno znova mi prihajajo na misel besede zadovoljnega prijatelja onkraj Ka-

ravank, ki jih je tako lahkotno izrekel ob opisovanju delavskih taborišč.

Ker nisem gradbenik, ampak kemik, sem se zato sukal okoli svojih tovarišev, ki se razumejo na to stvar, in vsi so soglašali v mnenju, da je delovna sila pri grajenju ali sploh cestnem in terenskem delu tisti činitelj, ki stvar tako podraži. Ugleden strokovnjak, univerzitetni profesor, mi je razlagal, kako se vrši utrjevanje cest in sploh, kako se taka stvar počne in tudi on je vselej pristavil, »ampak je radi večje delovne sile toliko dražje...«

In ko hodim med ljudmi, vidim, da je ta delovna sila tako odveč in brez cene, da se nihče ne zmeni za njo. Preveč je je kot peska v strugi ali skal v gorah...

Ni treba biti posebno brihten, da se sestavi načrt, kako bi se vsemu temu dalo nekoliko pomagati. Brezposelne ljudi, dela sposobne, skupaj v odseke, postaviti jim zasilna bivališča, dokler se ne uredijo boljše — seveda dostojna in primerna — pa razdeliti na razne kraje, kjer je potreba najbolj nujna. Ne samo ceste, tudi reguliranje voda in sploh razna terenska dela kličejo sama od sebe že dolgo vrsto let vedno močnejše po pridnih rokah.

Misel sama je tako enostavna in preprosta, da je ni treba še razlagati in na dolgo razpredati. Tu manjka danes samo malo dobre volje in naprednih ljudi. Toda žal se naši stvariteljski duhovi sprehajajo rajši po duhovnih višjih predelih, uganjanju kulturnobojnosti, se prepirajo o diktaturi in demokraciji, načenujajo za spremembo tudi jezikoslovna vprašanja itd. Vsi pozabljajo namreč dejstvo, da moramo biti najprej notranje močni, in to ne samo duhovno — nego tudi materijelno! (Zopet se bo dvigal krik o fašizmu, ki ga pa vljudno vračam...) Je vse zastoj, najprej je treba ljudem dati dela in kruha, preden se jim hoče vlivati v glavo.

Naši mladi tehnikci in inženjerji so to

ZIMSKE SUKNJE, OBLEKE I.T.D. ZA GO-SPODE IN OTROKE V NAJVEČJI IZBERI

I. MAČEK

Ljubljana, Aleksandrova cesta.

vprašanje že večkrat pretresali in izšli pred javnost tudi s svojimi predlogi in zahtevami. Naša javnost pa se na vse to ne odzove prav nič. Pri nas mladi ljudje ne veljajo nič, nihče jih ne posluša. Zaman je dokazovanje še tako umestnega in pravilnega predloga, ko ga pa ni izrekel starejši, priznani možakar, ampak mladenič, ki je pod silo razmer podvrge svoj odnos do bodočnosti resnemu pretresu ter uvidel, da ga reši edino le samo delo. Jasnó je vendar, da morajo živeti vsi, zaposleni in brezposelni, in da morajo prvi rediti druge, dokler so sami še »beati possidentes« (srečni posedujoči). Jasnó je nadalje tudi, da prvi dobe le za protivrednost svojega dela to, kar dobe. Jasnó je tudi, da brezposeln človek propade tudi telesno in ako je prisiljeno brezposeln, še mnogo bolj duševno — in vzrok vsem prevratnim, proti človeški družbi usmerjenim dejanjem je ravno ta propast, ki je sledila nujno stanju, v katerem se tak človek nahaja.

Človek ima vtis, ko da gorje pri nas še ni dovolj veliko, da sila še ni prikipela do vrhunca, ko gleda, kako malomarno in brez energije se rešujejo bitna vprašanja mlade generacije in z njo vred vsega rodu. Ni nam, da bi iskali krivca temu zavlačevanju, mi iščemo človeka, tistega narodnega zastopnika, ki se bo lotil tega dela in ga izvedel. Ne bo mu težko, kajti ves narod bo stal za njim v redki slogi kot še nikoli, ker tukaj ne bo šlo za nobene sinekure in korita, ampak za pošteno delo...

Naloga nas je, da ta program organizirane preskrbe dela v tehničnih podrob-

nostih rešimo. Med našimi člani imamo dovolj zmožnih v ta namen. Vsaka misel je brez dejanskih podatkov mrtva. Stevilke so zlasti pri tehničnem delu nujno potrebne. Dognati je treba, ali res ne spravi domovina skupaj toliko sredstev, da bi svoje brezposelne prerediti potom — dela. To plat naj rešijo naši inženjerji in tehniki, ki imajo za to dovolj sposobnosti in so na tem tudi bitno zainteresirani.

Naloga nas vseh pa je, da dvignemo skupno svoj glas za uresničenje vsaj enega dela našega načrta, kako svojemu ljudstvu v njegovi stiski in sili pomagati. Cesta nas ne bo rešila sama, to je jasno. Toda vsaj tisto, kar bo lahko, moramo omogočiti. Kmalu bodo prišli banški svetniki vse banovine na letno redno zasedanje in njih velika naloga bo tudi, da se bodo lotili tega problema. Res, da ni med njimi brezposelnih, ki bi nujno potrebo uresničenja te misli občutili na lastni koži, ali kdo med njimi ima gotovo avto in bo občutil pri vožnji po naših cestah gorje, ki nosi v sebi pomoč za toliko njegovih nesrečnih sorjakov. Naj se vsaj tisti s pogumom približa temu enostavnemu vprašanju ter se pogleda z njim iz oči v oči. Ne smemo se vdati v misel, da je beraštvo in siročina edina gotova reč, ki naš rod v bodočnosti čaka, četudi pri sedanjem stanju stvari tako kažejo.

S tem sem to vprašanje, ki je eno najnujnejših in obenem lahko rešljivih, začel v glavnem. V nadaljnjem bom prišel na dan z ostalimi podrobnostmi.

Janez Čuček.

Stevo:

Tuji kapital v našem gospodarstvu

K uvodnemu članku v »Prelomu« od 10. januarja 1935 »Naše smernice« bi želel opozoriti našo javnost na vprašanje tujega kapitala, ki je vložen v javna podjetja. Tuji kapital igra v našem javnem gospodarstvu tako važno vlogo, da preko njega ne more iti noben pokret, ki hoče pomagati na ozdravitvi težke gospodarske depresije, ki leži na naši državi. Naše narodno gospodarstvo zahteva, da se razčisti vloga tujega kapitala in da se usmeri njegovo delovanje v dobrobit našega državljana. Moje mnenje je, da spada poglavje »Tuji kapital v našem gospodarstvu« v »Naše smernice« in to na precej vidno mesto. Zaenkrat se hočem ozeiti samo na udeležbo tujega kapitala v rudarski industriji. Poznam še prilično dobro rudarska bogastva v južnih delih naše države. Pokrajina je tako bogata na raznovrstnih koristnih rudah, samo

žalibože izkorišča naravno bogastvo pretežno tujec, domačinu pa daje le mrvice zaslužka v obliki trdega in smrtno nevarnega dela.

Te dni je bila v časopisih objavljena bilanca rudnika Trepča pri Kosovski Mitrovici. Iz tega poročila je vidno ogromno izkoriščanje našega prirodnega bogastva. Bilanca kaže velikanske dobičke, ki jih žanje tuji kapitalist na naši zemlji in od krvavega znoja našega delavca. Po listih navedene številke zelo jasno govore. Družba Trepča Mines, ki eksploatira rudnik svinčene in cinkove rude ter pirita v Trepči blizu Kosovske Mitrovice, ima osnovni kapital 1.125.000 angleških funtov, t. j. okrog 260 milijonov dinarjev. Družba je pričela obratovati v jeseni leta 1930. Iz nakopane rude pridobiva družba svinčeni in cinkovi koncentrat, ki ga v pretežni večini iz-

važa preko Soluna na Angleško. Stroški za koncesijo, za raziskavanje ležišč ter za investicije rudniških naprav v Trepči so znašali po bilanci od 30. septembra 1934. leta cca. 1.100.000 angleških funtov, t. j. približno 250 milijonov dinarjev.

Družba je izkazala že v prvem poslovnem letu dobička 11.000 funtov, v drugem letu 114.000 funtov, v tretjem je dobiček narastel že na 221.000 funtov in leta 1934. je po poročilu predsednika Družbe padel na 161.000 funtov. V štirih prvih letih izkoriščanja torej cca 606.000 angleških funtov. Če vzamemo funt šterling povprečno z Din 240.—, dobimo v naši valuti ogromno vsoto od Din 145.000.000. Poleg teh 145 milijonov dinarjev, ki jih je družba dala svojim delničarjem, je odločila za amortizacijo 35 milijonov in za rezervni fond 32 mil. Din. Ako seštejemo dividendo, prinos za amortizacijo in rezervni fond, dobimo vsoto od 212 milijonov Din. Stroški za investicijo in drugo so pa znašali približno 250 milijonov dinarjev.

Vidimo, da bo potrebno še eno »mršavo« poslovno leto, pa bo ves investirani kapital povrnjen akcijonerjem v tej ali drugi obliki. Ze v petih letih dobe delničarji svoj kapital vrnjen, ostane jim pa še vedno dividenda, ki jo bodo vlekli še celih 45 let. Koncesija traja namreč 50 let. Ako bo dobiček sorazmerno ostal tolik, kakor je v času gospodarske krize, bodo delničarji dobili devetkrat svoj vložen kapital. Seveda morajo delničarji tudi dobiti odškodnino za svoj denar, ali to razmerno današnji krizi in riziku. V tej dobi gospodarske depresije bi zadoستovalo, da se obrestuje njihov kapital s 3—4%. Vzporedno z dividendo raste tudi borzna vrednost dobre delnice. Zelo zanimivo bi bilo vedeti kurzno vrednost delnic družbe Trepča Mines, oziroma njene ustanoviteljice Selection Trust v Londonu.

Interesantno bi bilo vedeti, koliko je družba pustila čistega dobička v državi, koliko je izplačala delavcem na mezdah

in drugih javnih dajatev? Dobro bi tudi bilo, da javnost zve za pogoje koncesije. Koliko let je družba oproščena raznih davščin in carinskih bonitet?

Zagrebske »Novosti« so prinesle ob priliki zadnje nesreče v rudniku Trepča, da je do sedaj izgubilo življenje že 27 rudarjev. V poslednjem času je nastal spor med rudniško upravo in delavci, pa je bilo na povelje iz Londona vrženih okrog 300 rudarjev na cesto. Vzroka ne povedo listi. Lahko si pa mislimo, da delavcem ni poslano z rožicami v jamah, kjer se kopije svinčena ruda.

Kakor detajo velikanske dobičke Angleži v Trepči, tako tudi žanjejo milijone Francozi v vzhodnem delu Srbije. Rudnik bakra v Boru je po poročilih beograjskih listov dal v povojnih letih pariškemu delničarjem nad eno milijardo Din čistega dobička. Koliko daje rudnik Majdan Pek, razni rudniki kromove rude v južni Srbiji, potem rudnik zlata v topliški dolini, o tem listi previdno molče.

Na polju udejstvovanja tujega kapitala pri izkoriščevanju naših prirodnih dobrin bo morala država revidirati svoje dosedanje stališče in strogo čuvati interese domačega življa in narodnega gospodarstva. Spremeniti bo treba koncesije v tem smislu, da bo možno del dobička, ki se ga drži znoj in kri jugoslovanskega trpina, pridržati v državi in z njim ustvariti dobro v obliki blagor.

Vse koncesije, ki vsebujejo razne davčne in carinske olajšave, se naj takoj revidirajo v tem smislu, da so zenačene z domačimi podjetji. Tuj kapital bo že našel svojo dividendo, če se bo potegoval za koncesijo.

Toliko sem hotel zaenkrat opozoriti v »Prelomu« na vpliv tujega kapitala. »Prelom« bi pa vršil važno gospodarsko delo, ako bi priobčeval pregled udeležbe tujega kapitala v naših podjetjih. Treba je že enkrat jasne slike o našem gospodarstvu z ozirom na udeleženi kapital, da vidimo, komu nabira naš jugoslovanski delavec in konsument mastno dividendo.

O naši pošti

V zadnji številki »Preloma« je bilo govora o naših železnicah. Posvetimo danes par vrst drugi prav tako važni prometni ustanovi t. j. pošti, pod kateri pojmu spada razen poštnega prometa samega, (prevoz vseh vrst pošilk) še telegrafski, telefonski promet in končno v najnovejši dobi tudi radio. Na razpolago imam zadnjo statistiko poštne uprave, iz katere je razviden ves ogromni posel, ki ga vrši pošta. Vidimo tudi, da je pošta pri nas v Jugoslaviji važna fiskalna ustanova, ker precejšen del svojih dohodkov odvajja splošni državni blagajni. Lepo bi bilo,

če bi pošta vse svoje dohodke lahko porabila v svojo lastno izpopolnitev, ker je pošta v prvi vrsti kulturno-gospodarska ustanova, šele v drugi vrsti pa vir dohodkov za splošne državne potrebe.

V statistiki mi je posebno padlo v oči veliko bolovanj osebja. Skoraj polovica vsega osebja je bolovalo, pa tudi umrljivost je zelo velika. Za jetiko umira kar 60 odstotkov vsega uslužbenstva. Vzroki ležijo najbrže v tem, ker mora osebje delati večinoma v zelo slabih, v zdravstvenem oziru včasih naravnost obupnih prostorih. Poglejmo na primer kar ljub-

Mustafa Kemal, oče ljudstva

(Nadaljevanje.)

Nadaljnji Kemalov korak je bil ta, da je zoper sultanovo oblast proglasil kot vir vse oblasti ljudstvo in njegovo voljo. Ljudstvo naj si tudi izbira samo svojega vladarja. Zato je predložil v parlamentu v Angori, da naj bo nevredni Mehmed V. odstavljen, na njegovo mesto pa naj stopi član družine Osmanov, ki ga bo ljudstvo svobodno izvolilo. In tako je angorski parlament po ognjevitem Kemalovem govoru izglasoval odpravo tisočletne samosilne vlade sultanov iz rodbine Osmana.

Sultan Mehmed, ki so mu ta sklep brzojavili v palačo Jildiz, se je še tisti trenotek zavedel, da je suha veja. Boječ se za svoje življenje in ne brez povišja, se je v noči 11. novembra dal prepeljati v angleškem ambulančnem avtomobilu, obdan le od nekaj zvestih, ki so mu še ostali, na oklopnico, ki ga je čakala na Bosporu. Konec nekdanjega močnega Osmanove dinastije je bil žalosten in nevreden sultana, še manj kalifa, ki je stopil pod varstvo »nevernih« Angležev.

Položaj v Turčiji je bil vsled tega zatem tak, da še ni bilo mogoče misliti na novo obliko vladavine. Mišljenje širokih ljudskih mas se spreminja zelo počasi, četudi gre morada za dobro stvar. Zato je Kemal vse tako uredil, da je parlament izvolil novega naslednika preroka, novega kalifa. Bil je to Abdul Medžid, sin sultana Abdul Azisa, človek velike verske globine in širokih, modernih razorov. Pri slavnostih ustoličenja pa je Kemal previdno črtal iz sporeda izročitev kalifu zgodovinske Osmanove sablje, ki bi bila kot tisočleten simbol podelila kalifu posvetno oblast.

Tako imamo zdaj v Turčiji dve sili, ki jo poskušata obvladati. Na eni strani je Kemal s parlamentom, ki za sedaj drži vso politično moč v svoji krepki pesti, na drugi pa je kalif, ki mu je sicer Kemal pristigel peroti, pa mu jih ni mogel popolnoma, saj je imel kalif kot verski poglavar Islama še vedno ogromno moč nad duhovi, kajti tisočletne ustanove se ne dajo kar tako izpodrinuti, ako ne razpadejo same od sebe. Ker pa je imel kalif tako moč nad duhovi, zlasti nad konservativci, se je Kemal dobro zavedal, da bi mogel ta svoj vpliv kalif izrabiti tudi v politične svrhe. V javnem mnenju sta se začeli počasi zgoščevati dve jedri. Eno, to je bil Kemal s pristaši, drugo pa konservativci. Prvi so na tihem hrepeneli po republiki, drugi pa so hoteli, da se ustanovi ustavna monarhija po vzgledu Anglije. V tej monarhiji bi se kalifu zavarovale nekatere politične pravice. Bilo je tedaj v Turčiji mnogo ljudi, ki so v novih okoliščinah marsikaj izgubili, oficirji sultanove telesne straže, mnogi uradniki, duhovniki in derviši. Vsi ti so si seveda želeli povratka starih razmer. Konservativci in nezadovoljniji so se zvezali z mladoturškim društvom »Zveza in napredek«. Ghazi je začutil, da je napočila odločilna ura. Ali naj pusti, da se reakcija opomore in razbije njegovo delo, ali pa bo on reakciji zadal smrtni udarec. Drugega izhoda ni videl.

Najprej je ustanovil nekakšen odbijač za napade nazadnjaških elementov; to je bila njegova »Ljudska stranka«. Vso Turčijo je razdelil na štirinajst pokrajin in razpredel po vseh mrežo svoje »Ljudske stranke«. Nato je začel naskok. V parlamentu je dal izglasovati zakon, da je veleizdajalec vsakdo, ki se upira odpravi sultanata in ki zanika zakonitost narodne skupščine. Ta udarec je po metel z vsemi pristaši stare, gnile Turčije.

Nadaljna njegova naloga, katere se je

zdaj lotil, je bila proglasitev republike. Kajti le tako si je mislil, da bo najuspešnejše zavaroval domovino pred povratkom v stare oblike vladavine. Hotel je, naj narod okusi vso slast svobode, napredka in civilizacije, ki jo more nuditi ljudovlada po groznih stoletjih trinoštva. Potem gotovo ne bo več dovolil, da bi mu kdorkoli zopet povezal na vrat jarem hlapčevanja.

Toda preden je smel pristopiti k izvedbi tega svojega davno zasnovanega načrta, je moral zažgati v svojih pristaših in v ljudskih množicah novega navdušenja, nove energije, novega poguma za to veliko nalogo. In to je dosegel s tem, da je izvojeval na nektravem bojišču v Lausanni avgusta 1928 blesteto diplomatsko zmago. Njegov bistri, odločni, vdani sodelavec Ismet paša je, poln ognja, izvirajočega iz globoke ljubezni do domovine in naroda, v borbi s takimi premetenimi, izkušenimi in globokimi diplomati, kot sta bila med drugimi Venizelos in lord Curzon, pridobil Turčiji več izgubljenih provinc, kot na primer Anatolijo, Cilicijo, vzhodno Trakijo in stambulsko okrožje. Dosegel je tudi neodvisnost Turčije in samoodločbo ter v zvezi s tem izgon Grkov iz Turčije in vseh pokrajin razen iz Stambula.

Ko se je Ismet paša vrnil z zmago venčan iz Lausanne, je dobil od Kemala naročilo, naj stori nov kabinet. Ker je le-ta sestavljal tak kabinet, ki je bil stodstotno za prelom, je bila odstranjena zadnja ovira za proglasitev republike. Dne 29. oktobra 1923 je bila izglasovana v parlamentu revizija ustave. Po novem zakonu naj bi bila skupščina zasedala samo dvakrat na leto, ministri pa postanejo odgovorni. Še isti dan pa se je dal Ghazi izvoliti za predsednika republike in odtelej vlada skoraj absolutno, kar je razumljivo, saj mu ljudstvo radi njegovih ogromnih uspehov ogromno zaupa, poleg tega pa je turško

ljudstvo radi tisočletnega absolutizma tudi vajeno, da se oblast nahaja v rokah enega. Usoda je bila Turčiji mila in je to oblast položila v roke najboljšega.

Seveda je po tej zmagi ostal še en ostanek stare, osovražene, nazadnjaške Turčije, in sicer kalif. Strah pred njim ni bil neupravičen, zlasti še zato, ker so se indijski in arabski mohamedanci, kakor recimo Aga Khan in Emir Ali, začeli potegovati za to, da naj se kalifu vrne oblast in čast. Baš zato je Kemal dal izglasovati zakon, ki je kalifu prepovedal ves sijaj in mu tudi zmanjšal dohodke. In končno je dosegel, da je bil 4. marca 1924 kalif Abdul Medžid izgnan iz Turčije z vso njegovo rodbino. Tako so zadnji člani rodbine Osmanov zapustili tla svoje nekdanje vladavine. Turško ljudstvo, ki s Kemalom vred še ni pozabilo sramote tujega poseganja v njegove zadeve, katerega je bil kriv baš kalif in sultan Mehmed V., je odobrilo ta korak vlade.

Izgon kalifa je seveda potegnil za seboj celo vrsto reform. Poleg civilnega pravosodja in šolstva je v Turčiji obstajalo doslej versko pravosodje, obstajale so tudi koranske šole. Vse to je po odhodu kalifa Kemal odpravil, kajti zdaj ni več imelo vse to pravega smisla. Prepovedal je nošnjo turbana »imamome« in »hodžam«, prepovedal je fes in razpustil mohamedanske redovnike, med njimi tuleče in plešoče dervise. Odpravil je hareme, odkril ženskam lica, dvignil higijeno, socialno in družinsko življenje. Marsikomu so se te reforme zdele prehude, vendar so bile v bistvu dobre, zdrave. V Kurdistanu so reforme zadele na hud odpor, ki pa mu je bilo kmalu zlomljeno želo. Reformatorsko delovanje Ghazija v Turčiji je pravo čudo. Posrečiti se je moglo le njemu, kajti turško ljudstvo temu poštenjaku neomajno zaupa in se mu pokorava. (Dalje prihodnjč.)

GIBANJE »BOJA«

10 let dela v bojovniški organizaciji

Jubilej tov. Hladnika iz D. M. v Polju

DEV. MARIJA V POLJU. Naša skupina bojovnikov pri Dev. Mar. v Polju je že stara bojovniška organizacija. Letos poteka 10 let od njene ustanovitve. Od l. 1926 pa do lanskega obnove zborna ji je predsedoval tovariš Hladnik Anton, tukajšnji posestnik, trgovec

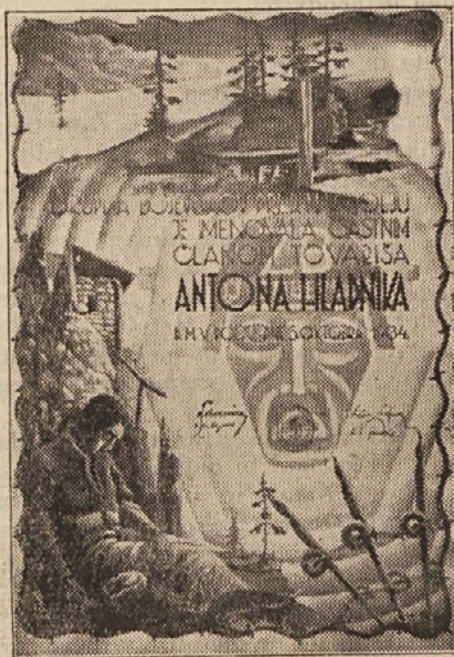

in gostilničar. Na zadnjem rednem obnem zboru dne 5. okt. l. l., pa je tov. predsednik radi preobloženosti z delom odločil to mesto. Občni zbor ga je na predlog odbora enoglasno izvolil za častnega člana. Predlagatelj tov. Lajevce je pri tem povdarjal zasluge in nesebično delo ter velike gnotne žrtve, ki jih je doprinala vsa dolga leta za našo organizacijo.

Dne 2. jan. t. l. pa se je zbralo 35 bojovnikov na širši slavnostni seji, kjer so mu izročili diplomu častnega članstva. Tov. predsednik Lajevce otvori sejo, pozdravi navzoče in zastopnika bratske skupine iz Most pred vsem pa častnega člana tov. Hladnika. Nato omenja zasluge, ki si jih je častni član stekel za našo organizacijo. Predvsem omenja dvig članstva pod njegovim vodstvom, dalje krasen vojni spomenik, pri katerem ima on največ zaslug. Dalje denarne in gnotne žrtve, ki jih je vsak čas in v obilni meri doprinal, saj nam že drugo leto skoraj brezplačno daje društveni lokal v njegovih prostorih na razpolago. S kakim veseljem in navdušenjem se je udeleževal vsakoletnih taborov na Brezjah, in po drugih krajih. Celo v daljno Skoplje je šel zastopat našo organizacijo. Dolžni smo, da damo temu žrtvovanju tudi mi vidnega izraza hvalečnosti s

tem, da mu poklanjamo častno diplomu. Tov. Hladnik vidno ganjen sprejme darilo in v svojem zahval. govoru povdarja, da naj bo s to izročitvijo počaščeno le delo organizacije. Brez delavnih odbornikov bi tudi on ne pomenil mnogo. Obljublja, da bo po svojih močeh tudi v bodoče delal za procvit organizacije. Nato je tov. tajnik Kukovica v svojem pozdravu navedel nekaj statističnih podatkov iz kronike bojovniške organizacije pod slavljenčevim predsedstvom. Tov. Kovič iz Most je častital slavljenca v imenu O. I. O. in bratske skupine Moste. Navzoči so nato prisrčno častitali svojemu častnemu članu.

Diploma je krasno in umetniško izdelana, ročno delo sina sedanjega predsednika Janez Lajevca, bivšega gojenca kiparske šole. Slika predstavlja tirolsko bojišče in zakope, kjer je bil imetnik diplome kot poročnik ranjen. V sredi slike je naš stari bojovniški znak, ki simbolično kaže, kako valovi preko države naše gibanje. Članstvo skupine bojovnikov je s podelitvijo diplome pokazalo, da ve ceniti delo svojih voditeljev.

VSEM KRAJEV. SKUPINAM BOJEVNIKOV!

Nova pravila bodo v prihodnjih dneh razposlana. Takoj potem skličite redne občne zbornice ter jih pravočasno javite O. I. O. Na dnevnem redu mora biti točka »Sprememba pravil«. Isto velja glede prijave ustanovnih občnih zborov. — Tajništvo »Boja«.

bor: predsednik Turk Franc, pos. in vojni invalid, Sv. Križ, I. podpredsednik Dornik Janec, pos. Vrhovska vas, II. podpredsednik Zibert Lojze, pos. Vel. Mraševo, tajnik Hribar Andrej, pos. sin, Sv. Križ, blagajnik Colarič Vencelj, pos. sin, Sv. Križ, gospodar Žugič Martin, pos. sin, Sv. Križ, arhivar Herin Franc, pos. sin, Sv. Križ, Odborniki: Colarič Jože, pos., Brod, Stipič Miha, pos., Planina, Vintar Janez, pos. in mlinar, Trebelnik, Stefanec Lojze, pos. sin, Znanovce, Vrhovšek Lojze, pos. sin, Malo Mraševo. Namestniki: Kodrič Martin, pos. Brezje, Pirc Anton, pos. sin Naklo-Tkalce, Banič Janez, pos. sin, Selo, Čučnik Jože, čevljar, Pristava, Gramc Tine, cerkovnik, Sv. Križ. Nadzorni odbor: Sršen Jože, pos., Sv. Križ, Colarič Alojz, pos. in gost., Sv. Križ, Marolt Franc, pos., Sv. Križ, Marolt Franc, pos., Sv. Križ, Barbič Jože, pos. in mlinar, Šutna, Gramc Jože, pos. Vrhovska vas. Društvo ima pet odsekov.

Dopisi

V premišljevanje in pouk tistim, ki čakajo ob strani

RAKA PRI KRŠKEM. Staro leto je za nami. S trpkimi občutki smo se poslavljali od njega, ker je marsikomu prineslo mnogo gorja in razočaranja. Bile so elementarne katastrofe, ki so marsikateri družini zasekale globoke rane. Še večje rane, še večje gorje je pa zadala našemu skromnemu in pridnemu kmetu brezumna gospodarska in finančna politika, kakršna more izvirati le od brezsrčnih in blaznih ljudi. Nihče več, kdor je poštenjak in pošteno misli, ne more in ne zna gospodariti. Samo oni redki špekulanti in sebičnejši, ki imajo še od prej, še nekako shajajo, četudi že takim kopni stara zaloga. Naše ljudstvo obupuje, škrtja z zobmi in stiska pesti. Edino upanje, da bo prišlo drugače, da ta čas ni več daleč, ker mera krivic je

zvrhana, in vera v pravičnejše življenje nas vzdržuje pokoncu, da ne omahnemo.

Skoro vsakdo, ki je koncem leta sestavljal bilanco, je z žalostjo ugotovil samo porazno nazadovanje. Edino naša organizacija »Boja« je na starega leta dan ugotovila razveseljiv napredek. Iz nič se je razvila v močno skupino, ki šteje že 573 članov, in še vedno pristopajo v tem letu pametni in uvidni. Ogromna večina naših občanov je pravilno razumela klic borcev. Samo nekateri takozvani inteligenti stoje ob strani in se kujaajo. Ena skupina teh črnoglednikov noče stopiti v naš krog in iz nas norca brije, češ, da smo prerrevni, da bi kaj naredili. Vprašamo, kdo nas je pa napravil za revne? Ali ne ona nesrečna gospodarska politika, ki jo vi podpirate? Ali niste tudi vi revni na duhu in kratkovidni na pameti, če mislite, da bo šlo vedno tako po vaših željah in načrtih? O, motite se! Mi čakamo! Naš čas prihaja. In vi tudi čakate na — odhod v pozabljenje — kjer boste še lahko sanjali o dnevi, ki bili so, a več jih ni, in gonili staro liberalno in klerikalno lajno, katera je vam tako pri sreč. Vidi se, da ste prespali novo dobo, na vaših očeh je zrasla mrena, da ne vidite zarje bodočnosti in ne čutite narodovega prerojenja. Samo sebe poveljujete, samo vi ste poklicani in izvoljeni. Mi borci smo pri vas ničla. Vedite, da kolo časa se vrti. Prišel bo čas in že hiti z brzim tempom za vas, ki boste kmalu to, kar nam želite danes. Sami sebi žagate vejo, ker ste stopili navzkriž z voljo ogromne večine našega ljudstva. Kako smešni ste — četudi še danes ošabni, ko ste se postavili proti našim kakor tudi svojim interesom. Zapomnili si bomo take, ki jih lahko preštejemo samo na eni roki, ki jim je nasilje pomagalo do tistih funkcij, ki jih danes imajo. Vsi taki se bojijo »Boja« radi poštenosti in reda, ker vedo, da ne bodo potem nič več in nikdar več komandirali ogromni večini našega ljudstva.

Zadnjič, ko se je tudi k nam raznesla za nekatere vesela »novica«, da so borci razpuščeni, so imeli stalne konference in stikali glave ter se nam posmehovali, češ sedaj imate dovolj, ste jo dobili po nosu. Z veseljem so konstatirali za mizo ob dobrem cvičku, da sedaj je tudi njegov položaj čvrst in bodo še lahko naprej jahali konjička. Pa prišlo je malo drugače, česar se niso nadejali. Sedaj hodijo bolj s kislim obrazom okrog, ker jih zle slutnje obdajajo, da bodo mogoče res še velika presenečenja doživeli.

Druga tudi maloštevilna skupina teh črnogledov, ki stoji ob strani in gleda na naš pokret z nezaupanjem, vendar priznava, da je taka gospodarska in finančna politika napadna, da tako ne gre več, da želijo borcev uspeh, da bi čimprej prišlo do preropenja cele Jugoslavije. Ko so pa bili pozvani, naj sodelujejo, naj stopijo v naš krog sedaj, dokler je še čas, so se naenkrat prestrašili. Imeli so na ducate izgovorov. Bojijo se nasilnikov, bojijo se za dosedanje svoje šarže, bojijo se zamere. Izjavili so: bomo še malo počakali, kako bo. Nekateri so celo povdarjali: če boste zmagali, da bo kaj boljše, kot je sedaj, bomo pa potem pristopili k vam, borcev. Mislim, da takim ljudem ne bo nikdar mesta v naših organizacijah, saj tako ne govore borci, ampak strahopetci, koritarji in profiterji, ki čakajo kakor vojne hijene na svoj plen. Če bi se to kdaj zgodilo, potem bi res bili mi to, za kar nas nasprotniki včasih titulirajo, da »borci so norci«.

Vidite, dragi čitatelji »Preloma« in tovariši borci širom Slovenije, take »junake« imamo pri nas. Na srečo, da so maloštevilni, in osamljeni, četudi so domišljajni. Ker vem, da so skoro povsod po malem slični »junaki« širom naše ožje domovine, zato sem napisal te vrstice v pouk in premišljevanje. Mi ponižani in zatirani gremo samozavestno naprej v boj za lepše in pravičnejše življenje, naše in naših potomcev. Ne strašimo se žrtv ne truda, ne šikaniranja, ne intrig, kakor se ne bojimo sovražnikovih pušk ne topov.

Za dosego zmage pravice, poštenja in reda še vedno kličemo vse dobro misleče k sodelovanju. Vsakemu podajamo roko brez ozira na kako strankarsko prepričanje, samo da želi preropenje Jugoslavije. Iz današnjega močvirja moralne in gospodarske propasti nas ne morejo rešiti obrabljeni borcev, ampak le sveži in pogumni pokret borcev, kjer se zbira ves pošten narod. Toraj le celokupen narod se more izvleči iz blata, v katerega so nas privedli drugi, toda največ po naši lasti.

MOŠKA OBLAČILA PO MERI in IZGOTOVLJENA, v veliki izbiri, — najcenejše pri Jos. Rojina, Ljubljana.

ljansko kolodvorsko pošto, pa si bomo takoj na jasnem, da so prostori zdravstveno res skrajno zanikarni. Poštna služba, zlasti ona v prometu, je jako naporna, in kakor čujem, je osobje posebno pri ljubljanski direkciji zelo preobremenjeno, to pa vsled pomanjkanja uslužbencev (kar je pri današnji veliki brezposelnosti res čudež). Ne dobi dopustov ter ni čudno, če mnogo boluje. Tudi trpi hitrost, ki jo mora pošta predvsem upoštevati. V Nemčiji, Belgiji in Angliji, kjer je pošta res na višini, imajo v večjih mestih kar 3 ali 4 kratne pisemske dostave, s čimer se menda pri nas ne smemo hvaliti. V splošnem se opaža pri upravi premalo okretnosti. Več gospodarskega smisla in malo več investicij v poštno službo dohodkom nikakor ne bi škodovalo, temveč celo koristilo. V telegrafskem prometu opazimo skoro stalno rahlo padanje prometa, kar bo šlo najbrže na račun porasta v telefonskem prometu. Telegraf pri nas dela večinoma s starejšimi tipi aparatov ter postaja zavoljo hitrejšega tempa prometa počasen. Treba bi bilo na vseh važnih linijah, predvsem na mednarodnih uvesti modernejšie dalekopisne aparate, ki jim stari aparati v brzini ne morejo tekmovali. Padanje telegrafskega prometa v prid telefonskemu naj bi bilo važno merilo poštne uprave, da mora zato posvetiti telefonskemu prometu več pozornosti. Pa tudi tukaj ni tako. Poglejmo na primer samo ljubljansko telefonsko centralo. Če ni centrala zasedena, so pa kabli. Nekaj je vedno. Najbrže so pri gradbi centrale vse premalo upoštevali razvoj Ljubljane in pa dejstvo, da postaja telefon kakor radio danes pravzaprav že kulturna potreba, ne pa luksus. Koliko bi lahko poštna uprava povečala svoje dohodke, če bi pravočasno investirala toliko in toliko v telefonski promet! Centralna uprava naj bi napravila nek načrt za postopno reorganizacijo celotnega omrežja, nekakšno petletko. Tak načrt pa mora biti res prvovrsten. Zelo mnogo je bilo pred leti pisane o takozvanih mednarodnih kablji, ki bi prečkali našo državo in ki bi od njih imeli dvojno korist, t. j. donos taks za tranzitne pogovore, kable pa bi lahko uporabljali v svoje lokalne namene. Marsikdaj bi v najvažnejših trenutkih lahko na ta način odpadle neljube posledice prekinitve zvez, predvsem med prestolico in ostalimi kraji.

Morda največ je zamujenega pri radiu. Skoraj neverjetno malo se je naredilo za naš radio, ki naj bi imel prvenstveno narodno-propagandno nalogo. Bore tri postaje imamo, pa še te vse tri zelo slabotne. Saj ima Beograd komaj 2 in pol kilovata. Zagreb pol in Ljubljana 3 kilovate moči. Če se ozremo malo k sosedom, vidimo, kako važnost polagajo tam na radio. Postaje so skoro ob vseh naših meah, menda nam ni težko uganiti, zakaj. Skoraj vsak naš sosed ima postajo, ki ima čisto določen delokrog tudi izven mej svoje zemlje. Jasno je, da moramo zgraditi v najbližji bodočnosti mrežo oddajnih postaj, ki bodo v prvi vrsti obvladale meje naše domovine. Saj ljubljansko postajo naprimer slabo slišiš ali pa soloh nič v gorenjskem kotu, zato pa se dobro sliši na Nemškem in Češkem, od česar pa naši Gorenjci ničesar nimajo. Treba bo graditi postaje, ki se bodo čule prav v zadnjem kotičku naše domovine. Poleg treh glavnih postaj, ki že obstojijo, ki jih bo treba ojačiti, je treba graditi celo vrsto takozvanih zveznih postaj v Skoplju, Subotici, Sušaku ali Splitu in Mariboru. Radio mora biti tudi pod enotno upravo, seveda pa naj ohranijo postaje svojo kulturno bitnost. Dvignilo se bo tudi število naročnikov, ki dosega zaenkrat komaj 60 tisočev. Zopet se ozrimo k sosedom in videli bomo malo Avstrijo, ki ima 500.000 naročnikov. Narodni socializem se mora v precejšnji meri zahvaliti ravno radiu, da je prodrl na celi črti.

Iz lista »Politika« (Beograd). (Čujmo še ta zvoni!) Iz članka »Fraserstvo kongresov«: »Kongresi se smatrajo pri nas prvenstveno kot gostije, ekskurzije, banketi, ki mnogo bolj izražajo svojo ceremonijalno in frasersko stran, kot pa idejno, znanstveno plat. Mnogo več pažnje se posveča svečani skupni zakuski, nego debati; važnejša je bombastična napitnica kot umestna in temeljita študija.

Od lepega ali slabega vremena, od solnca in dežja je odvisno, ali bo pri razpravi najvažnejših socialnih vprašanj zastopan širši avditorij ter ali bo prišlo do živahnejšega zanimanja kongresistov. Delo kongresa je za večino dolgočasno, brezceljno in nevažno...

Občni zbori in sestanki

Jesenice na Gor. Ustanovni občni zbor skupine bojovnikov na Jesenicah se je vršil 22. dec. 1934, konstituiranje odbora pa 29. decembra 1934. Izvoljen je bil sledeči odbor: Planinšek Lavoslav, car. posrednik, Jesenice, predsednik, Bernard Jože, tov. mojster, Jesenice, podpredsednik, Šoberl Ciril, tov. delavec, Jesenice, tajnik, Rogel Anton, tov. delavec, Jesenice, blagajnik, Furlan Alojz, špediter, Jesenice, odbornik, Torkar Pavel, tov. mojster, Jesenice odbornik, Novak Franc, žel. delavec, Jesenice, odbornik, Vodišek Jože, tovarn. nameščenec, Jesenice, invalid, nadzornik, Nikolavčič Anton, trafikant, invalid, Jesenice, nadzornik, Černe Janez, trgovec, invalid, Jesenice, namestnik, Urbar Viktor, slikar, Jesenice, namestnik.

Kostanjevica na Krki. Ustanovni občni zbor skupine bojovnikov v Kostanjevici na Krki se je vršil dne 6. jan. 1935 ob 8. uri zjutraj v prostorih prosvetnega društva. Občnega zbora so se udeležili skoro vsi člani. Od sreskega načelstva je bil navzoč g. dr. Tine Čuš. O delovanju »Boja« in politični situaciji sta poročala g. ing. Likar Josip, ter šolski nadzornik g. Pirnat Janez. Izvolil se je sledeči odbor: Predsednik: Stopar Janez, posestnik, Oštro, podpredsednik: Švalj Franc, posestnik, Kočarija, blagajnik: Jevšnik Ludvik, davčni inspektor, Kostanjevica, tajnik Arh Anton, mlekar, Kostanjevica, gospodar: Bambič Anton, posestnik, Črešnjevca, arhivar: Gorešek Mirko, pevovodja, Kostanjevica. Odborniki: Štokar Janez, Orehovec, Colarič Josip, Vel. Vodenice, Zevnik Martin, pos. Črneča vas, Župan Franc, Prekopa, Banič Ivan, Sajevce. Namestniki: Miklavž Janez, Orehovec, Penca Janez, Vel. Vodenice, Steh Ivan, Malence, Kučič Josip, Črneča vas, Škulj Anton, Vrblje.

SV. KRIŽ PRI KOSTANJEVICI. Na ustanovnem obnem zboru »Boja«, ki se je vršil dne 30. dec. 1934, je bil izvoljen sledeči od-

ni krivdi, ker smo stali ob strani, gledali in zaupali. Zatorej je vsak poštenomislec dobrodošel, ki stopi v naš krog, da se bori za dobro svoje in naroda sedaj, dokler je še čas. Čim več nas je in čim odločnejši smo, tem prej bomo na cilju. Kadar smo na vrhuncu in dosežemo svoj cilj, ne bomo potrebovali onih takrat »izpreobrnjenih grešnikov«, ki se bodo rinili za nami. Lansko leto smo začeli graditi in letos moramo dokončati novo stavbo prerojene Jugoslavije, kjer bo vladalo zadovoljstvo, poštenje, red in pravica.

Lojze Sribar.

SEVNICA OB SAVI. Ob povratku francoskih bojevnikov iz Beograda smo tudi pri nas pozdravili bratske borce. Godba je svirala marseljezo. Na našo prošnjo je vozil vlak skozi postajo tako počasi, da je mogel naš predsednik, solunski dobrovoljec tov. Ernest Krulej predati pismen v francoskem jeziku sestavljen pozdrav naslednje vsebine:

Tovariši iz svetovne vojne!

Dnevi slave so porojeni iz slavnih uspehov na bojiščih, s potoki krvi in solza in gorami kosti vsega človeštva. Brez vas, bratje Francozje, bi bil danes naš slovanski svet zasuznjen, brez svobode, enakosti in bratstva med narodi.

Mi vas spoštujemo, mi vas ljubimo, kakor ste vi spoštovali in ljubili našega kralja Aleksandra I., prvega bojevnika vzhodne armade, vi najboljši vojak sveta, vi sinovi velikega naroda Napoleonovega.

Naš duh ustvarja ob strani vašega, naše srce bije ob vašem, naše rame so ob vaših za zmerom in proti onim, ki bi hoteli motiti tako drago pridobljen mir.

Naša krajevna skupina je pridno na delu in zasleduje pazno vse pojave okoli »Boja«. Na poslednji seji smo odločili zavrniti vse zlonamerne napade na naš pokret, pa bilo da prihajajo iz vrst zunanjih neprijateljev ali notranjih nezadovoljstev. Ustanovili smo svoj dramatični odsek, ki bo v kratkem nastopil s igro. Na prihodnji seji se namerava ustanoviti še tudi delavski odsek in kmečki odsek. Pri debati o ustanovitvi delavskega odseka smo naglasili, da ne gre pri nas za delavsko organizacijo v socialističnem ali celo komunističnem smislu, temveč za organizacijo, ki priznava gospodarju vse njegove pravice, ki mu gredo po zakonih in načelu zasebne lastnine, ki pa zahteva za delavstvo ravnatko vse pravice, katere mu gredo po zakonih in pojmovanju človeškega dostojanstva. Ker zastopamo državni interes, zato tudi ne more naše delavstvo biti nasilno, temveč le pravično.

ORMOŽ. »Boj« je tudi v našem okolišu v popolnem razmahu. Nekatere okoliške organizacije so zelo agilne in iniciativne, kar je zelo razveseljujoče, kar sledi iz tega, da se je tudi naš kmet, ki je temelj vsega našega narodnega življa, otrese političnih strasti. Zatorej kličemo vsem, ki mislite dobro in pošteno, pomnožite s svojim vstopom v organizacijo »Boj« naše vrste, ker samo takrat, ako bomo složni in močni, nam je uspeh v boljšo bodočnost v naši lepi in mili domovini Jugoslaviji zasiguran.

PODSREDA. Davkoplačevalci občine Podsreda smo pravočasno in ponovno opozarjali s pritožbami merodajne gospode na nelojalno licitacijo gramoza za tukajšnja banovinsko cesto. Ako bi se naše pritožbe, ki so bile pravilno kolekovane za odgovor, ki ga pa sploh nismo dobili, upoštevale, bi se lahko prihranila sreskemu cestnemu odboru v Brežicah lepa vsota denarja, najmanj Din 10.000 do 12.000. Zato najodločnejše protestiramo proti napovedanemu pobiranju 15 odstotkov doklad tega odbora. Ker so naši žepi že popolnoma izžeti, ne moremo in tudi ne bomo več polniti žepov vojnih in povojnih dobičkarjev in korupcijonistov. Naj plačajo tisti, ki so to zakrivali, oziroma občinska uprava občine Podsreda s sedežem na Pokleku, ki ni dala javno pri cerkvi razglasiti licitacijo gramoza, kot je bilo to do lanskega leta zmeraj pri nas. — Narodnega poslanca za srez Brežice, g. Ureka, pa vljudno vprašamo, ali je že dobil od svojih prijateljev iz Pokleka, občina Podsreda, delovno bilanco za leto 1934. Ako je še ni dobil, jo lahko, kakor smo zvedeli, dobi pri sreski organizaciji JNS v Brežicah. Na vse te stvari opozarjamo tudi kraljevsko bansko upravo in prosimo, da stori v tej stvari potrebne korake, ker ljudje se že naravnost zgražajo nad takim početjem.

BOSTANJ. Pri nas v Boštanju napredujejo bojevniki prav dobro, kljub temu, da nekaterim ne gre v glavo, da morajo ravno v prestolici g. poslanca ti preklicani borci širiti svojo organizacijo. Pa se bodo morali že sprijazniti z usodo. Bo pač težko slovo od pe-

»Prelomov« abecednik

SVOBODA IN DRUŽBA.

Svoboda je zelo lepa beseda in še lepša je njena vsebina. Predstavimo si človeka, ki je popolnoma svoboden in popolnoma neodvisen od človeške družbe. Tak človek sme delati, kar se mu poljubi in sme opustiti, kar hoče. Zato bi tak človek lahko žalil in razgrajal, kakor bi ga bilo volja, pomagal svojemu bližnjemu in ga ljubil, ali pa okradel in končno ubil. Ker je popolnoma svoboden in neodvisen, ne velja zanj nobena postava in noben predpis. Imel ne bi potem tudi nikakih dolžnosti ne do svoje družine, ne do svojega bližnjega, ne do cerkve in ne do države. Saj je prost, kakor ptica v zraku, ki ne plačuje ne davkov in ne služi vojakov. Zanj ni ne policije in ne orožnikov ter tudi ne zapora. Prav tako se mu ni treba bati sodnega eksekutorja. Če bi imel tak človek kako potrebo, n. pr. da bi si zaželel lepo svinjsko plečeto od svojega bližnjega ali pa sedovo hčer, potem bi mu ne bilo treba drugega, kakor iti k sosedu in ukrasti svinjsko plečeto ter ga slastno zaužiti, ali pa bi šel in odpeljal s silo sedovo hčerko in z njo napravil, kar bi hotel. Vsa ta njegova dejanja ne bi mogla imeti zanj nikakih posledic, ker je popolnoma svoboden in neodvisen.

Kaj pa bi rekel oni lastnik svinjskega plečeta in oče sedove hčerke? Če bi bil tat popolnoma svoboden, potem bi moral biti svoboden tudi okradeni. Zato bi šel lastnik plečeta nad tatu in mu s silo iztrgal ukradeno plečeto. Seveda zmagal bi v tem boju tisti, ki bi bil močnejši. Mogoče bi eden drugega ubil in plečeto bi ostalo v rokah živega, če ga ni že poprej pojedel; in če je tat med tem že plečeto pojedel, bi ne ostalo lastniku drugega, kakor da se nad tatom na kakšen način maščuje, ali pa mu vzame enako vrednost.

V taki človeški družbi bi zavladalo nasilje in zmagal bi oni, ki bi imel močnejše pesti. Kmalu bi bila človeška družba na isti stopnji kakor zveri v puštnjah. Iz zgornjega primera vidimo, kar je za enega človeka svoboda, je za drugega lahko nasilje. Zato mora biti svoboda takšna, da ne omejuje svobode drugega. Svoboda mora torej biti za vse.

Kako pa naj napravimo, da bodo vsi svobodni? Tu je treba napraviti med ljudmi prijateljsko poravnavo in dogovor, v smislu katerega bo vsak sicer svoboden, vendar bo moral skrbeti tudi za svobodo svojega bližnjega. Na ta način je nastalo to, kar imenujemo **pravni red** in le na ta način se je preprečila popolna anarhija človeške družbe. Če bi ne bilo pravnega reda, bi človeška družba niti ne mogla obstojati, ker bi bil človek človeku volk. Nastalo bi medsebojno nasilje, ki bi se z nasiljem še bolj stopnjevalo in ubilo popolnoma vsako svobodo. Le pravni red v državi je omogočal in omogoča svobodo vseh na ta način, da vsak od svoje svobode nekaj popusti.

Med državo in človeško družbo se je vršil vedno boj za svobodo. Država je zagovarjala stališče, da je ona edina poklicana delati in skrbeti za svobodo ter zato vladati nad človeško družbo. Družba s svoje strani pa je zagovarjala in zagovarja stališče, da je družba zato tukaj, da sama določa to svobodo in da mora država poslušati zahteve družbe.

Iz zgoraj povedanega moramo pa sklepati, da svoboda ni mogoča, če ni tu neke oblasti, ki nam za to svobodo jamči. Pa tudi sama čista oblast, bi ne bila na mestu, če ne bi upoštevala svobode svojih državljanov. Zato vsaka državna zajednica stremi za tem, da se najde med državno oblastjo in med zahtevo družbe po svobodi neko ravnotežje.

Po svetovni vojni je nastopilo veliko nasprotje med državo in družbo. Vsled gospodarskih in socialnih pretresljajev ter vsled novih političnih mej in splošne

slanskega stolčka. Zaman so grožnje in če tudi posamezne naše voditelje obsojate, da so zarotniki in nepoštenjaki. Pa boste, gospodje, to dokazali? Ne vem, menda ste zagrizli zelo kislo jabolko in boste v bodoče znali brzdati svojo preveliko zgovornost. Mi, borci, bomo pa delali s podvojeno silo naprej po začrtani poti, ki vodi k našim ciljem, ki niso več daleč. Zato, boštanski borci, kvišku glave in pogumno naprej v lepšo bodočnost — Prezirani.

moralne zmede, so se države polastile vse moči nad družbo. Italijanski fašizem je izjavil, da je treba vse dati za državo, da ničesar ni izven države in da vse mora služiti le državi.

Ta boj med državo in družbo traja še dalje. Kako bo ta boj končal, se danes še ne ve. Mogoči so trije izhodi. Ali bo uspelo državi, da si popolnoma podredi človeško družbo, potem bo nastala doba absolutizma. Ali pa se bo posrečilo človeški družbi, da si podvrže državo, potem bo nastopil nov srednji vek. Ako pa se bo doseglo ravnotežje med obema silama, bomo dobili takozvano socialno državo. Pri nas gre razvoj v poslednje imenovani smeri in zato zavračamo vsak absolutizem, to je samovoljnost v vladanju, kakor tudi absolutno voljo družbe, ker je ta volja danes še v nevarnosti, da se izmaliči. Poleg tega najbrže se nimamo za to potrebnih pogojev, saj jih nimajo niti kulturnejši in bogatejši narodi od nas. Sicer pa je **srednja pot najboljša pot**, to je ravnotežje med državo in družbo.

Beseda o mariborskih tujcih

Od prevrata do danes je najžalostnejše vprašanje v Mariboru zaposlenje tujcev pri mariborskih podjetjih. Kakor v drugih mestih tako imamo tudi v Mariboru mnogo nezaposlenih in ravno danes več kakor vsakokrat od sedaj. Neprenehoma se vračajo domov delavci, ki so bili do danes zaposleni v tujini, v Franciji, Nemčiji, Belgiji, Holandiji, Kanadi in v Argentini, tako da imamo danes v Mariboru preko 1000 domačih nezaposlenih delavcev in preko 200 nezaposlenih pisarniških moči.

Neglede na vse to pa je v Mariboru, kjer vlada velika nezaposlenost, še vedno zaposlenih preko 2000 tujcev, večinoma od njih kot »nenadomestljivi strokovnjaki«. Ti odjedajo kruh našim ljudem, ki imajo enako klasifikacijo kot baje »nenadomestljivi« tujci.

Doma in na tujem

Visoko odlikovanje naše kraljice-matere. Francoski poslanik na našem dvoru je te dni izročil Nj. Vel. kraljici-materi Mariji leno reda častne legije, s katero jo je predsednik francoske republike odlikoval 8. oktobra p. l., dan pred tragedijo v Marseju.

Novi kraljevi adjutanti. Za prvega adjutanta Nj. Vel. kralja je postavljen divizijski general Vojin Čolak-Antić, za adjutanta inž. brigadni general Dušan Božić in peh. polkovnik Radovan Popović, za častnega adjutanta pa divizijski general Milan Ječmenić.

Posojilo v znesku 100 milijonov Din za javna dela namerava najeti naše gradbeno ministrstvo iz fonda za izvrševanje javnih del. Posojilo se bo vračalo iz dohodkov, ki se zbirajo v ta fond od trošarine na vino, žganje, špirit, cement in bencin.

V barjanski odbor so bile v nedeljo volitve v treh krajih, in sicer v Ljubljani, na Viču in Vrhnikih. Edino na Viču je zmigala lista JNS, povsod drugod pa je propadla.

Rektor ljubljanske univerze dr. Fran Ramovš je odstopil iz zdravstv. razlogov. Med dijaštvom se je v kratkih mesecih rektorjevanja priljubil kakor zlepa že noben rektor. Zaradi tega so zastopniki dijaštva in tudi profesorji sami poskusili vse, da bi odstopivšega g. rektorja pregovorili, naj še obdrži svojo visoko funkcijo, vendar se jim ni posrečilo. V ponedeljek so se profesorji sestali na volitev novega rektorja, vendar ga še niso mogli izvoliti.

V Mariboru je bilo v preteklem letu prijavljenih 6390 brezposelnih. Na borzi dela sta dobili delo 1802 osebi.

112 let je bila stara Kata Pucanić iz Slavonije, ki je te dni umrla. Bila je najstarejša žena v državi.

Konfekcijska in manufakturna trgovina

Ivan Mastnak
Celje
Kralja Petra cesta šte. 15

Priporoča svojo veliko zalogo moških in deških oblek, površnike, zimske plašče, usnjate suknje,

moške in ženske štofe, ter vse v manufakturno pripadajoče predmete po izredno ugodnih cenah.

Mnogi od teh doseljencev imajo mesta kot direktorji, knjigovodje, korespondenti, daktilografi kakor tudi kot navadne pisarniške moči. Ako se točno oceni nenadomestljivost teh tujcev, bi se lahko reklo, da je morda samo 10 odstotkov pravih strokovnjakov, katerih bi trenutno mogoče res ne mogli popolnoma nadomestiti z domačini.

Ti tujci ne samo, da jemljejo kruh našim ljudem, ampak so nam tudi v veliko narodno škodo. Predvsem ne smatrajo za potrebno, da se nauče našega jezika, ki je po njih mnenju jezik manjvrednega naroda, pač pa še zahtevajo v svoji ošabnosti od naših državljanov, ki so od njih odvisni, da govorijo z njimi v tujem jeziku. Ti tujci imajo pred vsem glavna mesta pri podjetjih, ki so pod vplivom tujega kapitala. Na ta način se vse poslovanje v obratu vrši v nemškem jeziku. Tako se dogodi, da mora Slovenec, če pride v podjetje, poslovno ali privatno, govoriti z ravnateljem in z višjimi uradniki samo v tujem — nemškem jeziku. Dogajajo se prav čudne stvari in to ni čudno, ker ti tujci uživajo vse pravice, nimajo pa nobenih dolžnosti. Tako se je videlo ob času, ko so naši državljanji polagali prisego zvestobe našemu kralju, da so ti tujci ta čin opazovali s prezirnim nasmeškom. Naše oblasti z bansko upravo na čelu bi morale nastopiti odločnejše proti tem zajedalcem, da ne bi žal tolikokrat uspele njihove intervencije, v katerih prosjačijo, da lahko še vedno ostajajo tukaj kot nenadomestljivi strokovnjaki.

Torej kaj sedaj? Jasno je, da bi v Mariboru takoj prestala nezaposlenost, ako bi odstranili nepotrebne tujce, delavce in nameščence ter bi jih zamenjali z domačini. Narodna, strokovna, stanovska, kakor tudi ostala društva so storila nebroj korakov, da se s temi nepotrebnimi tujci obračuna, a vse je bilo zaman. Ne preostaja nam drugega, kakor da bomo javnosti z imeni označili vsa tuja podjetja, kakor tudi domača, ki zaposlujejo tujce. Prav tako bomo navedli, katera strokovna mesta zavzemajo, odkod so doma in kdaj so prišli v Maribor. Morda bomo na ta način vendar doživeli, da pristojna oblast ne bo več ugodila njihovim intervencijam za podaljšanje bivanja v Mariboru.

40 Kitajcev so obglavile japonske oblasti v Mandžuriji, ker so bili zapleteni v zaroto proti Japonski.

Morski volkovi so požrli 7 mornarjev blizu otoka Kube v Srednji Ameriki. Dva parnika sta trčila skupaj, pri čemer se je manjši potopil. Od 12 mornarjev so jih morski volkovi požrli 7.

Tako vojaškega naroda, kakor so Japonci, ni na vsem svetu. Pri njih se celo ženske in otroci po raznih vojaško ustrojenih organizacijah uče streljanja s puškami in strojnimi.

Vse dopisnike prosimo, naj potrpe. Vse pride na vrsto v prihodnjih številkah. Uredništvo.

Loden za smučarje in lovce nudi ugodno

»Oblačilnica za Slovenijo.«
Ljubljana, Tyrševa cesta 29

Do preklica prodaja manufakture tudi na hranilne knjižice članic Zadrzne zveze.

DEŽNIKE
NOGAVICE

na drobno in na debelo
kupite najugodnejše
v tovarni

JOSIP VIDMAR

Ljubljana
Pred Škofijo 19
podruž.: Prešernova ul. 20

Beograd
Kralja Milana 13

Zagreb
Jurišićeva ul. 8